

SLOVENSKI PRAVNIK.



Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.



Odgovorni urednik:

D^{R.} DANILO MAJARON.



V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“

1908.

VSEBINA.

1. 1848—1908	321
2. <i>Dr. F. M.</i> : Socialni pomen §-a 246 o. d. z. in sorodnih določeb	324
3. <i>Štefan Lapajne</i> : Važne odločbe upravnega sodišča od l. 1876. do l. 1906.	
III. Bogočastje. — Konfesija otrok	334
IV. Bogočastje. — Pokopališče	337
V. Bogočastje — splošno	340
VI. Bolniška blagajna	343
VII. Domovinsko pravo	345
4. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
a) Kaka tožba pristoja dolžniku, ki trdi, da je naročil drugemu, naj doseže zanj pri upniku popust, ta drugi se res z upnikom poravna, toda si da na svoj račun odstopiti celo izvršilno terjatev, katero potem uveljavlja proti dolžniku? — Če je možna storitvena tožba (na pobot ali izknjižbo delne terjatve), tedaj je ugotovljena tožba (na neobstoj delne terjatve) nedopustna. Izvršba s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice ni že dognana, marveč še le opravljena	356
b) Odškodnino radi neizpolnitve pogodbe je moči po §-u 919 o. d. z. zahtevati, četudi izpolnitev ni absolutno nemožna postala, da je le zadržanje nasprotnega pogodnika ovrlo izpolnitev pod dogovorjenimi pogoji	368
c) K pojmu »hiše« ter »posestva na kmetih in zemljišča« po §-u 151 izvrš. reda	373
d) S podelitvijo domika jenja prisilna dražba na nepremičnine; zato niso izvršilni stroški tisti, ki narastejo zahtevajočemu upniku po tem času	375

(Nadaljevanje na III. strani.)

Slovenski Pravniki.

Leto XXIV. V Ljubljani, 15. decembra 1908. Štev. 11. in 12.

1848—1908.

Dne 2. t. m. so praznovali avstrijski narodi izvanredni jubilej, da je istega dne pred šestdesetimi leti stopil na prestol njihov očetovski vladar. Dežele in mesta, vsi stanovi širne Avstrije so tekmovali med seboj, kako bi na najlepši in najdostojnejši način proslavili ta velepomemben dan in se spominjali prošlega šestdesetletja, v katerem je naš cesar, stoječ sredi neprestanih velikih zgodovinskih zapletov in prememb, dosledno in smotreno vodil usode svojih narodov in državljanov.

Fundamentalen napredek je dosegla Avstrija pod modrim vladarstvom cesarja Franca Jožefa I. na vseh poljih. Zlasti pravniški stan se mora ponosno in zahvalno spominjati vseh premnogih pravnih institucij, ki so našo širšo domovino tekom zadnjih šestdeset let preustvarile iz fevdalne in policijske v bistveno moderno državo. Kakor spomeniki stoje tu premnogi obsežni zvezki državnega zakonika, kojih vsebina zapovrstjo kaže, kako mogočno se je razvijalo pravo, kako se je umikalo staro novemu, slabo dobremu po poti vednega napredovanja.

Pri tem je očitno, da je cesar, vedno navdan najboljši volje za srečo svojih narodov in za napredek svoje države, pospeševal ta pravni razvoj v največji meri, kakor

malokateri drug vladar svetovne zgodovine. Od prvega začetka do današnjih dni. Mnogi zakoni, ki so bili različne važnosti za ustavni, gospodarski ali kulturni razvoj, so privreli naravnost iz modrosti in dobrohotnosti cesarjeve, in naš cesar je bil, ki je čestokrat ob omahljivosti svojih državnikov in koliziji najraznovrstnejših interesov odločil, da se je izvršilo, kar se je kasneje izkazalo za pravo.

V času reakcije, ki je bila nastopila po ustavnih sanjah leta 1848., pokazal je naš, tedaj mladi cesar, sam vso svojo idealno skrb za napredek. Ravno v tej dobi so se po lastni njegovi volji izvršili znameniti dogodki velikega sloga na zakonodavnem in upravnem polju. Politična uprava in sodstvo sta se poddržavila, koder sta bila še v patrimonijalnih rokah. Reorganizacija se je izvršila pri finančnih uradih in skoraj v vsej ostali upravi. Temelj se je položil za novo občinsko upravo. Izmed judicialnih zakonov so bili hitro izdani predpisi za nesporno postopanje, menični red, kazenski zakon, notarski red, nadalje rudarski zakon in obrtni red. Ne govorimo o tedanjih reformah šolskih in drugovrstnih.

Dovolj je dokaza, da je cesar celó v času takozvane reakcije iz svoje moči dal narodom pravne institucije, s katerimi je bil omogočen znaten, zdrav napredek. Pa tudi v naslednjih dobah, ko so pri zakonodaji sodelovali narodi po svojih zastopnikih, je bila očitna najboljša volja cesarjeva pri pospeševanju vsega dobrega. V civilni zakonodaji, zlasti glede civilnopravnega reda, se dolgo let ni to doseglo, kar je bila odločna cesarska volja in predmet mnogih načrtov. Tudi ta reforma se je konečno posrečila in v najnovejšem času so se ustvarili zakoni, odnosno se pripravljajo zakoni, ki naj izpolnijo socialne naloge, obenem pa tudi odločno željo vladarja, ki je zopet s svojim vplivom

pri reševanju vprašanja o volilni reformi pokazal, kako pojmi duhá časa in kako rad ustreza vsemu, česar tudi najširši ljudski sloji potrebujejo pri uveljavljenju svojih človeških in državljanskih pravic.

Pred desetimi leti smo bili na tem mestu podrobno nanizali velikanske pridobitve, za katere morajo avstrijski narodi zahvaliti vlado cesarjevo v pravnem in zlasti tudi ustavnem pogledu. Narod, v čigar jeziku pišemo, je tudi deležen teh pridobitev, ki so mu omogočile narodni preporod in samosvoj napredek, in kakor bode v svetovni zgodovini z nerazrušnimi črkami za vse veke zapisano, koliko se je zgodilo za vladanja našega cesarja sploh na poljih gmotne in duševne kulture, tako tudi ne bode, dokler bo živel zadnji Slovenec, pozabljeno, kako se je pod žezlom cesarja Franca Jožefa I. mali slovenski narod vzbudil iz svojega stoletnega spanja, kako je krepko stopil na plan in svoje moči razvijal vzlic vsem neprilikam in neprestanim oviram.

Ave Francisce Josephe, Austriae regenerator!



Socialni pomen §-a 246 o. d. z. in sorodnih določeb.

Ni še dolgo tega, kar so določbe obč. drž. zakonika sploh in posebno določbe glede nedoletnikov slovele za uzorne. Znamenit preobrat in napredek prometa v zadnjih desetletjih pa je rodil mnoge nove potrebščine in povzročil nedostatnost mnogih določeb dosedanjih zakonov. Preosnove zakonov so takorekoč na dnevnem redu. Ob tolikem stremljenju po novih zakonih pač ni čuda, če novoborci gredo marsikodi predaleč in starim zakonom ali vsaj nekaterim določbam podtikajo smeri in težnje, o katerih do sedaj ni bilo ne duha ne sluha in ki bi se jim morali naravnost čuditi. Tako na prim. naj je določba §-a 246 o. d. z. — antisocialna ?!

Tej zakonovi določbi se ne očita nič več in nič manj, da ščiti samo premožne nedoletnike, a brezimetnike da prepušča samim sebi in njih revščino celo pospešuje, češ, skrbi za to, da tudi zanaprej ostanejo brez imetja. Ob takem očitaniu ¹⁾ pač ni odveč, če smernost določbe §-a 246 o. d. z. in s tem tudi sorodnih določeb nekoliko globlje preiščemo.

Ob času izdavanja obč. drž. zakonika (1811) je prevladovalo naturalno gospodarstvo, sedaj prevladuje denarno gospodarstvo; tisti čas so črkoznačci bili še v veliki manjšini, sedaj so prav redki oni, ki ne znajo niti brati, niti pisati; tedaj je bil promet počasen, sedaj je nagel in nepričakovano razvit: skratka, minolo je od takrat sto let in izvršile so se osobito v zadnjih desetletjih premembe, kakršnih ni bilo poprej v mnogih sto in tisoč letih.

Umevno je torej, da vsaj za nekatere stroke življenja najzujornejše zakonite uredbe iz prejšnjega stoletja več ne zado-

¹⁾ Primerjaj članek drja. J. Ingwerja v »Arbeiter Zeitung« od dne 16. februarja 1908, št. 46: »Zur Reform unseres Privatrechtes«. Ta članek se začinja: »Državljansko pravo vseh kapitalističnih držav ima tri vrste pravnih inštitutov, namreč 1. take, ki so v prid ali proti celemu ljudstvu; 2. take, ki so ustanovljeni samo zoper uboge, in 3. take, ki so ustanovljeni samo v prid premožnim. K le-tem spadajo tudi določbe o nedoletnikih: §-i 187 do 268, posebno tudi § 246 o. d. z., imajo samo namen, kako premožnim ohraniti imovino.

ščajo, in da tudi nastale nove stroke zahtevajo povsem nove ureditve.

Glede na svoječasne življenjske in gospodarske razmere je bilo pač povsem odobravati, če je zakon določil za svojepravnost državljanov še le dopolnjeno 24. leto. V naših časih je duševni razvoj vsled splošne šolske obveznosti, vsled velikega napredka naobrazbe, v dobi knjig in časnikov res mnogo napredoval, in se pač sme splošno trditi, da postane državljan zrel in sposoben za samooskrbo in samogospodarstvo že pred dopolnjenim 24. letom.

Vendar tudi sedaj ne čutimo v tem oziru nobenih nepravil, ker je zakonodavec že svoj čas ustanovil znamenite olajšave s §-i 174, 252 o. d. z., vsled katerih državljan lahko postane svojepraven že z dopolnjenim 20. letom, ali celo prej. Te olajšave so tembolj izdatne, ker v slučaju kolizije med nedoletnikom in njegovim oblastnikom odločuje sodišče. V tem oziru torej prav lahko izhajamo in čakamo novih zakonov.

V §-ih 222 do 248 o. d. z. se posebno določa, kako naj se oskrbuje in ohranjuje premoženje nedoletnikov; predvsem je nedoletnikovo premoženje ne samo ohraniti, ampak tudi plodonosno oskrbovati, torej kolikor možno pomnožiti. Seveda je moči ohranjovati, oskrbovati in pomnoževati samo premoženje tistega nedoletnika, ki premoženje ima ali pridobi. V tem oziru torej res pred vsem pozitivno skrbi za premožne, in ne more skrbeti tudi brezimnikom za premoženje, ki ga nimajo. To pa seveda ni in ne more biti zakonodavčeva krivda in se torej iz tega stvarnega dejstva zakonodavcu ne more ničesar očitati.

Zakon pa ščiti nedoletnika prav s tem, da ščiti njegovo gospodarsko nesposobnost in nezrelost in sicer, da kolikor možno podeljuje vsem gospodarskim pridobitvam nedoletnika pravno veljavo, odnosno onemogočuje vsako gospodarsko neugodno dejanje.

Glede premoženja, ki ga nedoletnik pridobi od strancev, sta seveda premožni in ubogi pred zakonom ne samo pravno, ampak tudi dejanstveno enaka, ker imata ravno od časa pridobitve oba premoženje in zadeva razlika samo obseg in čas imovine.

Kako je pa glede samopridobitve mladoletnikov?

V tem oziru določa § 246 o. d. z.: Če se je nedoletnik (od 14. do 24. leta), četudi brez varuhovega privoljenja uslužbil, tedaj ga varuh brez važnega razloga ne sme iz službe vzeti pred pretekom zakonite ali pogodbene dobe¹⁾; kar pridobi mladoletnik na ta ali na drug način s svojo pridnostjo, s tem more, kakor s stvarmi, ki se mu izročé po doseženi doraslosti (s 14. letom) v njegovo porabo, prosto razpolagati in se glede tega tudi obvezovati. To je torej tista določba, s katero niso zadovoljni novodobni, socialno navdahnjeni pravniki. Zakonu se namreč očita krivičnost, da je ravno brezimetnikom dal popolno svobodo uslužbiti se, in nadalje trdi, da je ta svoboda določena v to svrhu, da 14-letni proletarec svojo delavno moč, torej svoje edino premoženje, tudi proti varuhovi volji lahko proda prvemu, najslabšemu oderuhu vajencev (Lehrlingschinder)²⁾ in da svoj zaslužek lahko sproti porabi ter na tak način sploh ne more postati imovit, nego ostane vedni zaslužnjen delavec in proletarec.

Tist, ki to očita, je predvsem pozabil, da uslužbenška svodoba velja za vsakega nedoletnika, bodisi proletarec ali premožen. Dalje je pozabil opozoriti, da varuh ne more oporekati nedoletnikovi službi samo »brez važnih razlogov«, da se torej službo nedoletnikovo, ako so razlogi, lahko tudi enostavno razdere. Iz tega pa izhaja že toliko, da nedoletnikova svoboda, uslužbiti se, nikakor ne more biti toliko naperjena proti proletarcem, kakor jej ta socialistična struja očita.

Globlje raziskovanje teh zakonovih določeb pa nam tudi pokaže, da sploh niso kaka novodobna iznajdba zoper proletarce, marveč so že bili nastali v dobi, ko še o »socialistih« in »proletarcih« sploh ni bilo govora. To, da nedoletnik lahko svobodno stopi v službo, je marveč že ustanovitev rimskega prava.

V Rimljanih je imel rodbinski oče sprva neomejeno oblast nad otroci in sploh vsemi rodbinci. Kar je kdo pridobil v rodbini, ni pridobil za sebe v svojo last, ampak v last rodbinskemu očetu. Iz te neomejehe očetovske oblasti in iz tega, da so si sinovi pridobivali premoženje čestokrat v tujih deželah in ko so

¹⁾ pač pa po preteku te dobe; razdirati se ne more torej »golo dejstvo«.

²⁾ Dr. Ingwer l. c.

bili trajno ločeni od očeta, so nastala kričeča nasprotja in navskrižja. Da se torej glede sinovih pridobitev omeji očetovska oblast, da se olajša sinu gospodarstvo in odstranijo ovire v prometu, je rimsko pravo ustanovilo »peculium castrense«, prosto razpolago z vsem premoženjem, ki si ga je sin pridobil na vojski (bojni plen i. t. d.). Pozneje se je dala enaka veljava tudi drugim sinovim pridobitvam, ki se jih je nazivalo »peculium quasi castrense«, in je prosta razpolaga sina s svojimi gospodarskimi pridobitvami dosegla naposled velik obseg. Sicer pa pametni oče Rimljan ni bil slep in gluha za dejstvo, da sinova gospodarska popolna odvisnost od očeta ni vedno častna in umestna ne za očeta, ne za sina, in Rimljan je dajal svojemu gospodarsko dozorelemu sinu sam primerno premoženje v prosto razpolago, dal mu je sam potrebni »peculium« ali pa ga celo izpustil iz očetovske oblasti.

»Peculium« torej ni bil ustanovljen sinu Rimljanu v škodo in v pogubo, ampak v ta namen, da ga je oprostil nepotrebne, neomejene očetovske oblasti, edino le v njegovo korist. To rimsko pravno ustanovo pekulija so prevzeli novi zakoni v korist in zaščito nedoletnikov zoper neumestno oblastnost očeta ali varuha. Povsemtem je torej stremila za koristnim osvojenjem nedoletnika, nikakor pa ne za tem, da se ga zlorabi in zaslužni ali ohrani v njegovem proletarstvu.

In vendar — čeprav je torej očitano zoper določbo §-a 246 o. d. z. popolnoma neosnovano in samovoljno — se dejansko mnogokrat res dogodi, da nedoletnik, osobito proletarec svoje svobode za prosto pridobivanje in razpolaganje s pridobljenim, prisluženim premoženjem ne izrablja sebi na korist, ampak v škodo, ker čestokrat, kar sproti zasluži, sproti porabi ali celo zapravi. Taka zapravljivost je dandanes vsakdanja prikazen, a štedljivost je skorej izjema in to pri svojepravnih doletnikih, kakor pri nedoletnikih.

Za časa izdaja obč. drž. zakonika so bile gospodarske razmere mnogo drugačne. Tovaren, tovarniških delavcev, sploh delavstva v današnjem pomenu besede še ni bilo. Uslužbenec je bil popolnoma in, lahko se reče, z vsem dobro preskrbljen, in dobil še kaj gotovine na vrh. Popolnoma oskrbljen ni zlahka izdajal gotovine, ki se mu je nabirala pri gospodarju. Tedaj so

ostale tudi potrebščine uslužbenca v omejenem obsegu dejanske nujnosti. In če je uslužbenec res po nepotrebem in neumestnem izdal svoj denar, ostala mu je še vedno neprikrajšana popolna oskrba, in bilo ni pomanjkanja. Vsled nastale prevlade denarnega gospodarstva so se posebno delavske in sploh uslužbenske razmere temeljito predrugačile. Zasluzek je postal večinoma ali celo skoraj izključno v gotovini. Ta pa se mnogo lažje izda, nego pridelki. Gotovina rodi tudi zahteve čez potrebo; rodi hipne, ne vselej umestne potrebe; gotovina dá priliko za razkošnost in zapravljivost v mnogo večji meri, nego pridelki. Pri denarnem gospodarstvu je treba mnogo gospodarske utrjenosti, da se pametno razpolaga v sorazmerju s pravimi, trajnimi potrebščinami; treba je ne samo duševne, ampak predvsem gospodarske samovzgoje posameznika, tem bolj nedoletnika, da ne zabrede v potratnost in zapravljivost, in da s tem obenem ne kvari svojih duševnih in telesnih moči. Hipna preobilost rodi poznejšnje pomanjkanje, bedo, rodi neumestne potrebščine, njih prisilno zalaganje in tira, ako nedostaje sredstev, na pot krivice in zločina.

Vzvišena smer zakona je ostala slejkoprej nedotaknena. Očitanje sovražnosti zoper proletarstvo je neosnovano in samovoljno. Očitanje bi se moralo obračati edinole zoper nezadostno duševno in gospodarsko samovzgojo proletarskih nedoletnikov, naslovljeno je torej na povsem napačen naslov.

Denarno gospodarstvo zahteva največjo gospodarsko samovzgojo in ta je osobito pri proletarcih pomanjkljiva, kakor že po naravi drugače ne more biti. Naturalno gospodarstvo že samoobsebi navaja k varčnosti. Prvič je uživanje naravnih pridelkov vsled naravnega nasičenja omejeno; potem naravni pridelek že samoobsebi opominja k ohranitvi za bodoče potrebščine. Po stanoviti snovi pridelkov se ravna tudi nenadpotrebna različnost. Gotovini pa so na razpolago naenkrat najrazličnejši užitki. Z razliko užitkov pa nastajajo hipne in prekorazmerne potrebščine.

Proletarec, delavec, osobito po mestih, kjer so mu pristopni najraznovrstnejši užitki, ves svoj zaslužek sproti potrosi, dokler ima v žepu denar, potem pa trpi pomanjkanje. Zasluzek je izdal za hipne potrebščine, odnosno nadpotrebščine, potem pa mu pomanjkuje za najnujnejše potrebščine, za stanovanje, hrano in

obleko. Po zakonu ustanovljena svoboda pridobivanja in razpolaganja, ki je namenjena edinole v njegovo korist in srečo, mu čestokrat služi v škodo in pogubo.

Če se premeni, stopnjuje gospodarska oblika, je treba premeniti in stopnjevati gospodarsko samovzgojo. Vsaka svoboda, krivo porabljena, služi lahko svobodniku v škodo in pogubo; kakor ima vsaka, tudi najboljša reč svojo dobro in slabo stran, kakor najmočnejša luč daje najmočnejšo senco.

Vprašanje je torej poglobitno, kako je nedoletnikom, osobito proletarcem pridobiti potrebne gospodarske samovzgoje v zadostni meri?

Pri gospodarski samovzgoji sta predvsem odločilni dve dejstvi: vzgled in uspeh. Vzgojevalna moč vzgleda in uspeha je pri gospodarski prihrambi nedogledna. Pri naravnem gospodarstvu s pridelki je uspeh že nekako naraven: pridelek nima tiste gibčnosti kakor denar in je tako kakor nalašč ustvarjen za ohranitev, posebno če se rad ne pokvari. Gospodarski uspeh prihrambe je pri pridelkih nedvomno lažji, nego pri gibčnem, potrebščine budečem denarju.

Gospodarski uspeh prihrambe je pač že ustvarjen pri imetju in pri imovitih. Kdor imetje, stalno imetje pridobi, okusi in se zavé njegove varnosti, dobrote in plodnosti, ta svoje imetje tem vstrajnejše čuva.

Premožni torej uživa spoznanje, slast, uspeh in blagor prihrambe, a proletarec si zamore to moralno svojstvo še le pridobiti. Zato premožni nadkriljuje brezimetnika v gospodarski samovzgoji toliko, kolikor je več okusil in užival gospodarskega uspeha. Imoviti nedoletnik je — naravno — že pri svojih gospodarskih prednikih videl in občutil vzgled štedljivosti in prihrambe, a nedoletnik, proletarec, delavec pa tega vzgleda pri svojih roditeljih največkrat ni imel; morebiti ker je bilo štedenje sploh nemožno, ali je pa celo videl in zato posnemal vzgled sproti-izdajanja — zapravljanja.

Poglobitno za gospodarsko vzgojo in osamosvojo nedoletnikov je torej resno in trajno, če treba tudi neizprosno navodilo k štedljivosti.

Vsakdanja skušnja nas uči, kako nedostatno in neracionalno gospodarijo delavci, vzlasti nedoletniki s svojim

zaslužkom. Ves zaslužek se porabi sproti, in delavec, ki je začel služiti s 14-im letom, ni do 24-ega leta, ali recimo do svoje ženitve prihranil niti vinarja. In reči je, da njegov zaslužek ni neznat. Dokler je še mlajši, morda izroča materi za stanovanje, hrano nekaj svojega zaslužka; morda mu starši odvzemo tudi ves zaslužek, ali mu prepuste neznatni delež za poljubno zapravo. Starejši delavec pa čestokrat ostane za hrano in stanovanje materi dolžan; svoj zaslužek v eni sapi tako dolgo zapravlja, da ga zapravi, a za ostale dni je staršem v nadlego ali pa trpi pomanjkanje.

Kriva je nedostatna gospodarska vzgoja. Treba torej, da delavec, osobito nedoletnik že od prvega svojega zaslužka nekaj prihrani — vsaj za trajne potrebe — da nabira za obleko i. t. d.

Prav umestno je, če starši, predstojniki, varuhi vzgajajo mladega delavca na tak način za gospodarstvo, da del zaslužka prispeva (če že mora prispevati) za hrano, del se mu nabira za obleko, del se mu v gotovini nahaja, recimo na poštni ali pozneje v drugi hranilnici. Da, že otroka je treba navajati k štedenju — z nabiralniki, potem v poštni in naposled v drugi plodonosnejši hranilnici. S hranilno knjižico postane gibčna gotovina takorekoč stanovitnejša in podobnejša prirodnemu, bolj stalnemu pridelku. Vzglede rodi tu tekmovanje, viden uspeh, užitek in blagor imetja. Pri pravi gospodarski samovzgoji bi vsak proletarec moral postati imovit¹⁾ razen v izvanrednih slučajih bolezni, brezdolja, ali vsaj bi se moralo število proletarcev razmeroma zmanjšati.

Glavna socialna naloga vseh državnih in zasebnih slojev je torej, da se mladino gospodarsko navaja k šteditvi, jo vodi k gospodarski samovzgoji in v nji utrjuje. Gospodarska samovzgoja je gospodarska samoosvoja. Mladini, osobito delavski mladini je v to svrhu treba gospodarskega, vstrajnega, če treba neizprosne vodstva in nadzorstva.

Tukaj je odprto polje staršem, varuhom, našim društvom za oskrbo mladine, našim sirotinskim sodiščem. Težka je sicer ta naloga, a treba je smotrene vstrajnosti, potrpežljivosti in

¹⁾ Mnogi proletarci so tudi obogateli, postali milijonarji.

neuklonjenosti; uspeh se bo kazal še le s časom, z neznatnim začetkom, vedno rastočim do popolnega zadoščenja. Ne sme nas plašiti sedanji zanemarjeni položaj, malomarnost ter indolentnost nevzgojenih nedoletnikov. Čestokrat najde sodnikovo navodilo pri nedoletnem delavcu gluha ušesa, ali celo naravnost glasen odpor: »Če ne smem vsega porabiti, kakor jaz hočem, pa rajši ne bom delal! Čemu bi na stran deval? Svoj zaslužek lahko zapravim, kakor jaz hočem!« Take odgovore je slišati vsak dan, — znamenja so nedostatne gospodarske vzgoje, gospodarske podivjanosti, katero je tem težje krotiti, čim bolj je zastarana. Pa tudi taka gospodarska zanemarjenost se da popraviti, če v ta namen trajno in enotno delujejo vsi tozadevni činitelji: delodajalci, starši, predstojniki, varuhi in oblastva, osobito ubožni sveti in sodišča. Časih so primerna sredstva, če se nedoletniku določi rok, v katerem naj izkaže, koliko je že prihranil, če njegov prihranek naloži varuh, delodajalec. Sicer pa gredo ravno v sedanjih časih težnje delavcev za čim večjo svobodo. Delavec menja kraj svojega dela, roma za delom križem sveta; tembolj mu je potreba, da je neodvisen, ko se uslužbuje, pridobiva in razpolaga.

Utesnitev svobode in odstranitev §-a 246 o. d. z. bi gotovo naletela na največji odpor, predvsem pri delavskih organizacijah. Navajanje k štedljivosti in nadzorovanje glede prihrankov bi bila pač najhvaležnejša naloga delavskih organizacij. Toda dosedaj se ni doznalo, da bi se delavske organizacije pobrigale za gospodarsko vzgojo in samovzgojo svojih članov, sploh za njih osebno skrb. Torej tudi »de lege ferenda« se ne bode dalo §-u 246 o. d. z. ničesar očitati.

Celo navedeni delavski grajalci morajo hvaliti določbo §-a 221 o. d. z., da je brezimetne sirote vzrejati s pomočjo staršev, sorodnikov ali dobrodelnih ustanov, dokler se nedoletnik ne more preskrbeti sam. Žal, da država zakonovih želja glede ustanovitve sirotinskih zavodov ni izpolnila ali ni mogla v zadostnem obsegu izpolniti. Trditev torej, da so določbe §-ov 187 do 268 o. d. z. ustanovljene samo v prid premožnim, ter da so za največji del prebivalstva brez pomena; da so samo zaščitnice posедуjočih slojev ter da imajo zgolj smoter, kako bi se ohranilo premožnim imovino, — se ne da nikakor resno vzdrževati, nego je povsem neosnovana. Dokler je po zakonu vsakemu državljanu prosto,

da pridobi premoženje v prostem gospodarskem tekmovanju; dokler imamo zakone, ki celo branijo zlorabo izkoriščanja slabjšega delavca, osobito mladine po močnejšem delodajalcu; in dokler se korak za korakom snujejo zakoni v prilog delavstvu; dokler se delavstvo sili k prihrankom s sredstvom zavarovanja: so tozadevna očitanja ponajveč samo smela agitacija.

Resnica pa je in ostane, da bolj, nego obilica zaščitnih zakonov, koristi delavstvu gospodarska samovzgoja.

Določbo §-a 246 o. d. z. je še pojasniti z enega stališča. Že zgoraj se je poudarjalo, da zakoniti zastopnik ne more nedoletnika, ki se je sam uslužbil brez privoljenja, vzeti iz te službe pred dogovorjeno ali zakonito službeno dobo. Nedoletnik je tukaj ustanovil nasproti svojemu zastopniku gotovo dejstvo, in zakon hoče, da se tega dejstva ne moti.

Ta določba ima gotovo tudi vzgojevalen pomen. Če se je nedoletnik enkrat uslužbil, naj tudi v samoizbrani službi gotov čas vztraja, naj se nedoletnik uči vstrajnosti. Nedoletnika jemati iz službe v takem položaju, se pravi, v nekem oziru jemati njegovi volji značajnost in je lahko povod, da nedoletnik tudi v drugih službah ne bo vstrajal. Če so tehtni razlogi, pa zakon zakonitemu zastopstvu dovoli, da sme nedoletnika vzeti vsak čas iz samoizbrane službe. Seveda se sme nedoletniku po gotovi dogovorni ali zakoniti dobi zabraniti nova služba — pravočasno, kakor se mu more zabraniti tudi prva samovoljna uslužbitev pravočasno, namreč predno se dogovori ali dejansko začne. Varstvenik nedoletnika se mora zanj brigati — pravočasno.

Nedoletnik-proletarec lahko svoj prislužek, prihranek — pridobljeni »pekulij« — izroči svojemu varstveniku ali celo v sodno hrambo. Vprašanje je, ali more tudi še pozneje s tem »imetkom« prosto razpolagati ali ne?

V tem oziru so nazori različni. Nekateri trdijo: enkrat pridobljeni pekulij je ostal pekulij in zato ima nedoletnik pravico, da stvarno in časovno neomejeno razpolaga. Ta nazor pa ni pravilen. Že prej glede samolastne uslužbitve smo videli, da zakon v §-u 246 o. d. z. ščiti službeno stanje kakor gotovo dejstvo v prid nedoletniku samo tako dolgo, dokler uslužbitev dogovorno ali zakonito v resnici traja, da pa varstvenik more takšno uslužbitev pravočasno sploh preprečiti, pa tudi njeno podaljšanje.

Kakor pri uslužbitvi, tako tudi pri pekuliju zakon ščiti samo golo dejstvo nedoletnikove razpolage, dokler je pekulij v njegovih rokah. Kakor hitro pa je nedoletnik svoj pekulij izročil v hrambo očetu, varuhu, sodišču, je z izročitvijo gotovo dejstvovanje pekulija prenehalo, in je pekulij postal imetek, ki je varstvenemu činitelju podvržen. Sicer bi varuštvo ne moglo nedoletnika, ki sam nič ne štedi, navajati k šteditvi in proletarca nedoletnika ne k — imetku.

Če nedoletnik izroči kaj varuštvu, je že tako razpolagal s pekulijem in te razpolage ne more več samovoljno ovreči. Čestokrat se godi v vsakdanji praksi, da nedoletnik iz Amerike pošlje svoj zaslužek staršem, da ga naložijo v hranilnem zavodu, potom sodne položbe, ali kupijo zanj zemljišče, pri katerem se vpiše za lastnika sam nedoletnik z zaznambo nedoletnosti. S tako nepremično lastnino torej nedoletnik ne more več uspešno sam razpolagati,¹⁾ to zabranjuje že zaznamba nedoletnosti. Nedoletnik pa tudi ne more več razpolagati s tako nepremičnino sporazumno z varuhom — brez pritrdila nadvarstvenega oblastva, da, § 109 jur. n. zahteva celo odobritev pristojnega zbornega sodišča.

¹⁾ Drugače je odločilo c. kr. nadsodišče v Gradcu dne 21. marca 1908 št. R II 45.8 v naslednjem slučaju: Za nedol. J. C., bivajočega že več let v Ameriki, sta l. 1906 kupila varovančeva mati in sovaruh z dovoljenjem nadvarstvenega oblastva nepremičnino v Gorenji vasi ter jo plačala z denarjem, ki si ga je bil nedoletnik sam prislužil in materi poslal. Pozneje je pa nedoletnik skušal to nepremičnino prodati A. P. Dotične kupne pogodbe pa okr. sodišče v Ribnici P 4/4 zaradi ugovorov varuštva ni odobrilo in temu je pritrdilo tudi okrožno sodišče v Rudolfovem. Nadsodišče v Gradcu je rekurzu nedol. J. C., zastopanega po odvetniku, ugodilo iz razlogov: Predmetna nepremičnina je bila kupljena z denarjem, ki si ga je bil nedoletnik sam s svojo pridnostjo pridobil, s katerim torej lahko prosto razpolaga (§ 246 o. d. z.) in sicer ne glede na določbe §-a 232 o. d. z. o prodaji nepremičnin, kajti te določbe spadajo vsled marg. rubrike b §-a 228 o. d. z. med občne predpise za upravo imovine nedoletnikov, morajo se torej v posebej uravnanih slučajih §-ov 246, 247 o. d. z. umakniti, zlasti ker se tu ne dela razlike, ali sestojta pekulij nedoletnikov iz premične, mari nepremične imovine. Sodnega odobrenja za predmetno kupno pogodbo niti ni treba. — Zoper to odločbo je varuštvo vložilo revizijski rekurz, kateremu je vrhovno sodišče ugodilo, toda iz formalnopравnih razlogov, ker pooblastilo, katero je J. C. izdal svojemu odvetniku, ni bilo legalizovano, vsled česar rekurzno sodišče ni bilo smelo vsprejeti in rešiti rekurza J. C. Ured.

Ni torej res, da zakon s §-om 246 o. d. z. pospešuje proletarstvo proletarca, marveč on ščiti vsako nedoletniško pridobitev imetja. Pekulij in sploh določba §-a 246 o. d. z. je ustanovljena samo v prid nedoletnikov — tudi imajočih proletarcev zoper — recimo s socialističnim izrazom — zoper tiranstvo očeta, varuha. Ta določba ni antisocialna.

Dr. Fr. M.



Važne odločbe upravnega sodišča od l. 1876. do l. 1906.

Izbral in priredil **Štefan Lapajne**, c. kr. okrajni glavar v p.

(Dalje.)

III. Bogočastje. — Konfesija otrok.

10. Nekrščen in še ne sedem let star otrok ne sme ostati izven konfesije, ako so starši izstopili iz verske družbe, ne da bi pristopili drugemu veroizpovedanju ali verski družbi. (O. 26. aprila 1877, št. 422. Z. l. št. 69.)

Ker so starši dne 1. maja 1872 rojenega V. Ž. pripadali katoliški veri, je moral ta otrok na podstavi zakona z dne 25. maja 1868, d. z. št. 49 pripadati isti veroizpovedi. Oče I. Ž. je sicer kesneje dne 7. aprila 1875 izstopil iz katoliške cerkve ter vsled tega trdi, da nastopi posledica v zmislu zgoraj navedenega zakona čl. 2., odst. 2. Temu se je pa ministrstvo za bogočastje in uk uprlo in proti odloku tega ministrstva je naperjena pritožba na upravno sodišče.

Upravno sodišče pravi v svojih razlogih:

Ni istina, da je imenovani svojo veroizpoved premenil; res je sicer, da je iz katoliške cerkve izstopil, a ni si izbral druge konfesije. Člen 6. navedenega zakona navaja natančno, kdaj je smatrati prestop iz ene veroizpovedi v drugo in na kak način je prestop v drugo konfesijo dopuščen. V tem slučaju manjkajo torej predpogoji člena 2 odst. 2. Zaradi tega sledi dne 1. maja 1872 rojeni otrok V. Ž. veroizpovedi takrat katoliških staršev

ter se prememba v veroizpovedi še ne 7 let starega otroka ne sme izvršiti. Ako je pritožitelj mnenja, da v le-tem slučaju sploh ne gre za premembo konfesije otroka, ker itak še ni krščen in ne spada v nikako versko družbo, tedaj je omeniti, da je bila po členu I. zgoraj navedenega zakona zakonita konfesija katoliška in je brez pomena, se je li cerkveni akt krsta izvršil ali ne.

Z ozirom na zakonite določbe mora vsak otrok pripadati določeni veroizpovedi. Že § 139 občnega drž. zak. ukazuje staršem, da morajo svoje zakonske otroke v verozakonu poučevati; ta dolžnost bi se ne mogla izpolnjevati, ako se otroke pusti brez vsake vere. Zakon z dne 25. maja 1868 drž. zak. št. 49 člen I. do III. ukazuje izrecno, da mora vsak otrok gotovi veroizpovedi pripadati, ter so starši in varuhi, kakor tudi dotični duhovniki odgovorni za natančno izvršitev dotičnih predpisov. Končno pa določuje tudi državni ljudsko-šolski zakon, da je v ljudskih in meščanskih šolah poučevati tudi verouk.

Ako je zakonito določeno, da otrok, kateri si sam ne more izbirati veroizpovedi, eni ali drugi konfesiji pripadati mora, ni to v nikaki zvezi s svobodo vesti in veroizpovedi staršev.

Na podstavi teh razlogov je torej upravno sodišče zavrnilo pritožbo I. Ž. zoper odlok ministrstva.

11. Zakonski otrok staršev, ki ob rojstvu otroka niso pripadali nobeni pripoznani cerkvi ali verski družbi, se tudi ne sme kaki cerkvi ali verski družbi zapisati. (O. 22. aprila 1882, št. 848. Z. VI. št. 1384.)

Zakonska B. in A. M. sta dne 2. septembra 1880 izstopila iz katoliške cerkve ter zakonitim potom izjavila, da ne marata pristopiti k nobeni zakonito priznani verski družbi. Dne 11. oktobra 1880 se jima je rodila hči, kar je oče še tisti dan prijavil okr. glavarstvu v B.

Ministrstvo notranjih stvari je odločilo, da mora B. M. svojo dne 11. oktobra 1880 rojeno hči tekom 14 dni dati krstiti in jo v katoliški veri vzgojevati.

Vprašanje nastane, je li upravičena ta zahteva glede na dejstvo, da starši ne pripadajo nobeni zakonito priznani verski družbi in glede na določbe zakona z dne 25. maja 1868 d. z. 49 o verskem izpovedanju otrok ter zakona z dne 9. aprila 1870, št. 51 d. z.

Upravno sodišče je to vprašanje zanikalo.

Po členu I. prvonavedenega zakona slede zakonski otroci veroizpovedi staršev, pri mešanih zakonih pa otroci moškega spola veroizpovedi očetovi, otroci ženskega spola pa veroizpovedi matere, ako ni bilo potom pogodbe drugače določeno. Namen zakona je torej, da se zakonskim otrokom ne more določiti druge konfesije, nego ono, kateri pripadajo starši ali vsaj eden izmed njih. Po tem namenu zakona je očitvidno tudi odločevati, kadar ni nobene neposredne zakonite določbe, namreč kadar starši ob času rojstva ne pripadajo nobeni konfesiji. Iz tega je jasno, da se tudi otroka ne more prištevati nobeni konfesiji, ker tudi starši k nobeni ne pripadajo.

Ta iz zakona z dne 25. maja 1868 razvidni namen ima pa svoje pozitivno utemeljevanje v zakonu z dne 9. aprila 1870, št. 51 d. z., s katerim so se državne razmere onih oseb, ki ne pripadajo nobeni konfesiji, uredile in po katerem morajo politična oblastva voditi rojstne matice takih otrok.

Vsled tega je smelo politično oblastvo v le-tem slučaju zgolj rojstvo navedenega otroka vpisati v svoje matice, vsi drugi ukazi niso zakoniti.

Pripomnja: Ta rzsodba je le na videz v protislovju s prejšnjo, dasiravno so starši v obeh slučajih brez konfesije.

12. Popolnem je izključeno, da se konfesija otrok med 7. in 14. letom premeni. (O. 28. junija 1883, št. 1447, Z VII., št. 1815.)

Roditelj Sch. sta prestopila iz Mojzesove vere h katolicizmu ter sta zahtevala, da velja ta prestop tudi za sina Oskarja, četudi je 7. leto prekoračil.

Ministrstvo za bogočastje in uk je to zahtevo odklonilo, a tudi upravno sodišče je pritožbo zakonskih Sch. zavrnilo iz nastopnih razlogov:

Razmerje med členom I. in II. zakona z dne 25. maja 1868 je to, da vsebuje člen I. določitev, člen II. pa premembo veroizpovedi. Pri tem določa člen I. za pravilo, da slede otroci konfesiji staršev, a člen II. pravilo, da se po členu I. določena konfesija toliko časa ne sme premeniti, dokler otrok po svoji lastni volji take premembe ne izvrši, a je na podstavi člena IV. istega zakona možna šele po dovršenem 14. letu.

Torej je zmisel zakona ta, naj bode konfesija otrokova katerakoli (na podstavi zakonitih določeb ali pogodbe pri mešanih zakonih), da se ta konfesija ne sme premeniti; izjema je le v členu II., katera se pa tiče edinole otrok pod starostjo 7 let.

Pri pomnja: Ta judikat je na podstavi zakonitih določeb jako bistroumno utemeljen, a izvršitev v praksi se mi zdi nemožna. Kako naj starši druge vere (katoliške) vzgajajo otroka od 7 do 14. leta po predpisih Mojzesove vere, kateri so se bili prostovoljno odpovedali?

IV. Bogočastje. — Pokopališče.

13. Nameščanje grobokopa pri konfesijalnem pokopališču je zadeva cerkvenih organov. (O. 17. novembra 1883, št. 2556. Z. VII. št. 1899.)

Ministrstvo za bogočastje in uk je odločilo, da je pokopališče v R. konfesijalno, da je last cerkvene občine in da je torej namestitev grobokopa zadeva cerkvenih organov.

Občina R. ne oporeka konfesijalnemu značaju pokopališča, trdi pa, da je ta okolnost brez pomena, ker grobokopa kakor sanitetnega uslužbenca mora glasom § 3 *lit. d)* zakona z dne 30. aprila 1870, št. 68 d. z. vsekakor občina namestiti, in to se je sploh od leta 1848 nepretrgoma izvrševalo.

Upravno sodišče je pritožbo občine R. zavrnilo iz nastopnih razlogov:

Da so konfesijalna pokopališča brez dvoma cerkvene naprave, ni sporno in da ima cerkev ali verska družba pravico do samostojne uprave teh zavodov, je z ozirom na člen XV. drž. osn. zakonov z dne 21. decembra 1867, št. 142 d. z. in zakona z dne 7. maja 1874, št. 50 d. z. tudi brezdvomno.

Namestitev grobokopa je upravno dejanje, ker se dolžnosti njegove raztezajo na upravo pokopališča. Sprejemati sme torej potrebne ukaze samo od onih, ki imajo pravico s pokopališčem razpolagati.

Nadzorovalna pravica občin glede konfesijalnih pokopališč pa s tem ni iluzorna, ker je cerkvena uprava na podlagi navedenih zakonitih določeb obvezana, državnim zakonom se pokoriti in vsled tega tudi svojim uslužbencem ukazovati, da izvršujejo ukaze višjih oblastev.

14. Občina ni upravičena predpisovati, v katerem jeziku se sme napravljati napise na nagrobnih spomenikih. (O. 5. novembra 1891. Z. XV. št. 6221.)

Magistrat v Trstu je na podstavi §-a 58 pokopališkega reda prepovedal napraviti nagrobni spomenik z nemškim napisom.

To odredbo je ministrstvo notranjih stvari z ozirom na člen XIX. drž. osn. zakonov razveljavilo, istotako tudi nadaljni sklep, da smejo biti napisi nagrobnih spomenikov samo v laškem ali latinskem jeziku.

Pritožbi mestnega magistrata upravno sodišče ni ugodilo iz nastopnih razlogov:

Res je sicer, da spada po § 3 zakona z dne 30. aprila 1870, št. 68 d. z. naprava, vzdrževanje in nadzorstvo pokopališča v samostojen delokrog občine, to je v oni delokrog, v katerem sme občina, države se veljavnih zakonov, po svobodni volji razpolagati.

S prepovedjo nemških napisov na nagrobnih spomenikih in z določbo, da smejo biti nagrobni napisi načeloma le v laškem ali latinskem jeziku, so kršeni dvorni dekreti z dne 23. avgusta in 13. sept. 1784 in 12. avgusta 1788 in je tudi občina preokračila svoj delokrog, kajti glasom teh dvornih dekretov je dovoljeno sorodnikom in prijateljem umrlega postaviti mu poseben spomenik za znak ljubezni, spoštovanja in hvaležnosti. V tej pravici pa ne more občina posameznikov omejiti; izvrševanje te pravice sme le toliko zabraniti, ako bi bilo po pravu ali zakonu nedopustno.

Pravno ali zakonito nedopustna pa ni raba jezika, ki je različen od poslovnega jezika občine. Po besedilu zakona niso stranke omejene v rabi jezika, a tudi ni moči smatrati, da bi bil hotel zakon takšno omejitev določati, kajti zakon sam pravi, da spomenik je znak ljubezni, spoštovanja in hvaležnosti, in popolnoma primerno in umestno je, da se tem čutilom da duška v onem jeziku, v katerem postavitelj spomenika najlaže svoja čutila izražajo.

Da pa besedilo nagrobnega spomenika nikakor ne ovira varstvenih in zdravstvenih predpisov, katere mora občina čuvati, ne potrebuje posebnih dokazov. Prav tako se lastninske pravice občine do pokopališča z napisi na nagrobnih spomenikih nikakor ne omejujejo.

15. Namestitev in odpust grobokopa pri konfesionalnem pokopališču pristoja cerkvenemu predstojništvu, a ne samo župniku. (O. 1./III. 1893 št. 775. Z. XVII. št. 7116).

Župnik Z. se je pritožil proti ministrstvu za bogočastje in uk, ker je bilo izreklo, da sme le cerkveno predstojništvo grobokopa namestiti ali odstaviti, ne pa župnik sam.

Upravno sodišče pa tej pritožbi ni ugodilo iz nastopnih razlogov:

Ni sporno, da je pokopališče v H. konfesionalno in glasom zemljiške knjige last cerkvene občine. Z ozirom na konfesionalni značaj pokopališča razpolaga župnik v vseh zadevah, katere so čisto cerkvene. Omenjeno pokopališče, katero je last cerkvene občine, je sicer cerkvenim smotrom namenjena stvar, a obenem tudi imovina cerkvene občine, o kateri po §-ih 41 in 42 zakona z dne 7. maja 1874 št. 50 ne sme župnik sam razpolagati.

Med dolžnosti grobokopa spada raba pokopališča, a tega ni moči smatrati za cerkveno dejanje; torej je namestitev in odpust grobokopa upravna zadeva, ki spada po zgoraj navedenih zakonovih določenih v področje cerkvenega predstojništva.

16. Mrtvašnice so pritikline konfesionalnih pokopališč. (O. 3./VI. 1903 št. 6346. Z. XXVII. št. 1837).

Knez W., patron cerkve v D., se je pritožil proti odloku upravnih oblastev, katera so izrekla, da je pritožitelj obvezan kakor cerkveni patron prispevati k zgradbi mrtvašnice na pokopališču v D.

V svoji pritožbi na upravno sodišče trdi, da je izpodbijani odlok v protislovju s § 3 zakona z dne 30. aprila 1870 št. 68 d. z., po katerem spada vzdrževanje mrtvašnice v lastno področje občin, ter odpada vsled tega vsaka konkurenčna obveznost cerkvenega patrona, ter da zadeva v vsakem slučaju obveznost k prispevkom le občino D., oziroma vfarane občane. Dalje trdi pritožba, da farne občine D. sploh ni, ter da že iz tega razloga ni mrtvašnica konfesionalna naprava.

Upravno sodišče pa je pritožbo zavrnilo iz nastopnih razlogov:

Izvajanja pritožitelja so odločno nasprotna izjavam, katere je oddal njegov zastopnik v upravnem postopanju; ta je sam

pripoznal, da je obstoječe pokopališče konfesijonalno. Ta izjava je tudi v tem utemeljena, da je patronatni urad izročil svojo ponudbo za odstop potrebnega sveta farni občini D. Kar pa velja glede pravne kvalifikacije pokopališča, velja tudi glede mrtvašnice, ki je pritiklina pokopališča.

Dalje je pa tudi vpoštevati, da se je dejansko vršila konkurenčna obravnava v zmislu §-a 57 zakona z dne 7. maja 1874 št. 50 d. z. pod vodstvom okrajnega glavarstva, katero je v tej zadevi tudi stvarno odločilo.

Ako bi se pa tikalo samo naprave, ki je v lasti, oskrbi in upravi občine po zmislu §-a 3 zakona z dne 30. aprila 1870 št. 68, potem bi morala občina D. nastopiti kakor prosilka, in bi se cela zadeva avtonomnim potom reševala. Dotičnih, od okrajnega glavarstva uvedenih obravnav pa se je zastopnik cerkvenega patrona udeležil in ni proti pristojnosti političnih oblasti ničesar ugovarjal.

Kar se pa tiče ugovora glede pravnega obstoja farnih občin, je treba se sklicevati samo na določbe §-ov 35, 37 in 52 zakona z dne 7. maja 1874 št. 50 d. z., zadevajoče ureditev zunanjih pravnih razmer katoliške cerkve, in na ministrsko naredbo z dne 31. decembra 1877 d. z. št. 52 o oskrbovanju zadev katoliških farnih občin. V teh določbah je pravni obstoj farnih občin in zastopstvo teh občin na nedvomen način urejeno.

V. Bogočastje — splošno.

17. Prostovoljno nabiranje darov za katoliške duhovnike v poboljšanje njih dohodkov je notranja cerkvena zadeva in nima državno oblastvo ugovarjati, ako glede dajatve ni spora. (O. 7. febr. 1885 št. 397 Z. IX. št. 2398.)

Okrajno glavarstvo in namestništvo je prepovedalo nabirati prostovoljne prispevke za duhovnike v T. v svrhu izboljšanja njih dohodkov, ker je občinski odbor v T. takemu pobiranju ugovarjal.

Ministrstvo za bogočastje in uk je to prepoved razveljavilo.

Upravno sodišče je pritožbo občine T. proti odloku ministrstva zavrglo iz nastopnih razlogov:

Ni sporno, da so napominani prispevki za duhovnike v T. zgolj prostovoljni in da obveznosti teh dajatev ne trdita niti župnik, niti kaplan in da tudi farani ne pripoznajo nikake obveznosti. Radi tega je take prostovoljne dajatve smatrati za zgolj notranje cerkvene zadeve, katerih ureditev spada samostojno pod cerkveno oblast, in bi smelo državno oblastvo le na podstavi zakona z dne 7. maja 1874 vmes poseči. Po določilih §-a 55 in 56 tega zakona so pa državna oblastva le takrat razsojati poklicana, ako nastane spor, ali je kdo obvezan k cerkvenim potrebščinam prispevati; to je pa v tem slučaju izključeno.

18. Razpolagati z zvonovi imajo pravico samo cerkveni funkcionarji. (O. 13. novembra 1891 št. 3586. Z. XV. št. 6244.)

Namestništvo v Pragi je izjavilo, da ima samo župnik pravico razpolagati s cerkvenimi zvonovi in da je samo ta upravičen mežnarju glede zvonjenja dajati ukaze in prepovedi, a da se županu v bodoče ni vtikati v ta opravila.

Občina W. je vložila proti temu odloku pritožbo, a upravno sodišče je pritožbo zavrnilo iz razlogov:

Da so zvonovi v cerkvene namene, ni sporno; vsled tega so posvečeni zvonovi »res sacrae« in ima le župnik pravico odločevati, pri katerih cerkvenih obredih je zvoniti, ne pa župan. Vprašanje, kdo je lastnik zvonov, je brez pomena, kajti lastninska pravica je omejena s tem, da se ne sega v pravico tretjih oseb in da se ne prekoračijo v zakonih določene meje javnega blaga (§ 364 obč. drž. zak.).

19. Voditelji cerkvenih matic (matrik) so podrejeni državnim oblastvom. Dolžnost, povrniti komisijske stroške. (O. 29. aprila 1904 št. 4435. Z. XXVIII. št. 2602/A.)

V. H. vkljub opetovanim pogojem ni predložil okrajnemu glavarstvu predpisanih izpiskov iz cerkvenih matic; vsled tega je bil odposlan uradnik ter je zaračunal komisijske stroške.

V. H. se je protivil povrniti te stroške ter se je pritožil proti dotičnim odlokom na upravno sodišče, ki pa je pritožbo iz nastopnih razlogov zavrglo:

Ugovor pritožitelja, da državno oblastvo glede vodstva cerkvenih matic ni nad župniki in da torej ni upravičeno razsojati o povrnitvi komisijjskih stroškov, je povsem neutemeljen. S cesarskim patentom z dne 20. februarja 1784 (zbirka zakonov cesarja Jožefa II., zvezek VI. str. 574) se je uredilo vodstvo krstnih, poročnih in mrliških matrik. S tem patentom se je izročilo vodstvo teh matic župnikom ter se je tudi podpisalo obliko, v kateri je te matice voditi. V §-u 8 je okrožnim uradom ukazano, da morajo od slučaja do slučaja v te matice pogledati, in v §-u 9 je župnikom naročeno, da morajo koncem vsakega leta napraviti natančen izpisek iz teh matičnih knjig in ga do srede januarja prihodnjega leta predložiti okrožnemu uradu.

Kar se teh opravil tiče, je torej katoliški župnik podrejen državnim, ne pa avtonomnim cerkvenim oblastvom. In tako so politična oblastva bila upravičena zahtevati od župnika V. H. predložitev izpiskov iz matičnih knjig in tudi upravičena, v slučaju nepokornosti potrebno ukreniti in po določenih ces. patenta z dne 20. aprila 1854 št. 96 d. z. povzročiti napravo izpiskov na župnikove stroške po svojem uradniku. Da treba poplačati komisijjske stroške, je torej le naravna posledica tega uradnega poslovanja in v §-u 5 naved. ces. patenta utemeljeno.

20. Prememba krstnega, v krstnih maticah vpisanega imena. (O. 1. junija 1902 št. 5939. Z. XXVIII. št. 2694/A.)

Pritožbo l. D. zaradi premembe v krstnih maticah vpisanega imena sina Miloš Franc Vlastimil na ime Jožef je u p r a v n o sodišče iz nastopnih razlogov zavrnilo:

Po ces. patentu z dne 20. februarja 1784 (zbirka zakonov Jožefa II., del IV.) je v krstno matriko vpisati ime otroka; za krstno ime je pa smatrati le ono, katero otroku pridene krst izvršujoči duhovnik. Iz poizvedeb v le-tem slučaju je brez dvoma dognano — in tega tudi pritožitelj ne taji — da se je njegovemu sinu pridejalo pri krstu ime Miloš Franc Vlastimil. Pri tem dejanskem stanju nima torej zahteva pritožitelja za prepis krstnega imena nobene pravne in dejanske podlage, kajti vpis zgoraj navedenega krstnega imena se popolnem strinja s postopanjem pri krstu in je po zgoraj navedeni zakoniti določbi popolnem nedopustno, da bi se drugo ime zapisalo v krstne matrike, kakor

ono, ki se je dejansko pri krstu pridejalo. — Ako pritožitelj trdi, da je duhovniku, ki je izvršil krst, izrekel željo, naj se krsti sina na ime Jožef, bi se res morala ta želja v poštrev jemati, a s tem, da se nepraviloma tej želji ni ugodilo, še ni nastal pravni razlog, da bi se v matično knjigo v protislovju z dejanskim postopanjem pri podelitvi krsta imelo vpisati drugo krstno ime, kakor ono, katero se je dejansko pridejalo.

VI. Bolniška blagajna

21. Pri posebnih okolščinah se sme obolelega člana bolniške blagajne oddati v javno bolnico in je bolniška blagajna dolžna plačati oskrbnino, akoravno ni bila preje obveščena. (O. 6. aprila 1895 št. 1776. Z. XIX/l. št. 8558.)

Bolniška blagajna v M. trdi, da ni dolžna plačati za obolelega in v javno bolnico vsprejetega K. vse v bolnici narasle oskrbne stroške, ampak samo po pravilih pripadajočo bolniško podporo, ker je bil K. — ki je sicer član bolniške blagajne — vsprejet v javno bolnico brez vednosti in pritrditve bolniške blagajne.

Pritožbo proti dotičnemu odloku ministrstva, da v tem slučaju ne pride pravica razpolaganja bolniške blagajne v poštrev z ozirom na bolezen in oddaljenost bolnika od sedeža bolniške blagajne, je u p r a v n o s o d i š č e iz nastopnih razlogov zavrnilo:

Kar se tiče ugovora pritožbe, da se je obolelega vsprejelo v javno bolnico brez vednosti in privoljenja bolniške blagajne, je istina, da ima bolniška blagajna v zmyslu §-a 6 zakona z dne 30. marca 1888 drž. zak. št. 33, ozir. §§ 11 in 13 blagajničnih pravil, pravico odločevati, se li v posameznem slučaju, mesto bolniške podpore, odda obolelega člana v javno bolnico, in je povrnitev vseh bolniških stroškov zavisna od tega, da se je bil vsprejem v bolnico zvršil na odredbo bolniške blagajne, ali pa, da je ta bila privolila v nadaljno oskrbo v bolnici.

Razpolaga bolniške blagajne glede na pravilno podelitev bolniške podpore (§ 6 zakona o bolniških blagajnah) ali pa oddaja v javno bolnico (§ 8 istega zak.) pa je tedaj izključena,

kadar je bil vsprejem obolelega v bolnico vsled posebnih okolščin neizogibno potreben. Ker nima blagajna pravice določati načina podpore, tudi ne more odklanjati dolžnosti, da povrne narasle bolniške stroške za dobo, katera je v § 8 zakona o bolniških blagajnah, oziroma v blagajničnih pravilih določena. V le-tem slučaju pa je bil vsprejem obolelega K. v bolnico na podlagi zvedenškega mnenja okrajnega zdravnika in primarija bolnice neizogibno potreben; torej ni bil vsprejem odvisen od privoljenja bolniške blagajne.

22. Dolžnost bolniških blagajen nasproti občinam ali korporacijam (§ 64 zakona o bolniških blagajnah), povrniti ekvivalent za zdravniško pomoč, kakor delež podporščine, zavarovancu pristojee. (O. 2. januarja 1897 št. 5. Z. XXI/l, št. 10.243.)

Namestništvo v G. je odredilo, da je splošna delavska bolniška podporna blagajna v G. dolžna povrniti mestni občini 96 fl. 40 kr. za oskrbovanje člana bolniške blagajne F. V. v mestni bolnišnici, dasi mestna bolnica ni javna in se določba §-a 8 zakona o bolniških blagajnah ne da uporabljati, se je vendar vsprejem navedenega bolnika v bolnico odredil vsled nakazila bolniške blagajne in ker pristojaa obolelemu bolniška podpora 65 kr. na dan, dalje ekvivalent 50 kr. za zdravniško pomoč in oskrbo ter je ta zahteva v zmislu § 64 zakona o bolniških blagajnah prešla na mestno občino v G.

Ministrstvo notranjih stvari je ta odlok potrdilo, na vloženo pritožbo pa je upravno sodišče odločilo tako:

Pritožba izpodbija, da je bolniška blagajna splob obvezana plačevati ekvivalent za zdravniško pomoč in zdravila za člana, ki se ni posluževal ali se ni mogel posluževati zdravniške, od bolniške blagajne mu na razpolago dane pomoči in zdravil, in da izgubi dotični član svojo pravico do blagajne, ne da bi imel pravico zahtevati ekvivalent. Ta pravni nazor je pa napačen, kajti zahtevanje zavarovanih oseb, da bolniške blagajne dajo brezplačno zdravniško pomoč in potrebna zdravila, je utemeljeno v §-u 6 zakona o bolniških blagajnah, in te pravice ni moči nikomur odrekati. Ako se torej zavarovani bolnik sam poslužuje druge zdravniške pomoči in zdravil, ima to le ta učinek, da ni dolžna blagajna vseh stroškov plačati, ampak samo one,

kateri bi njej narasli. Ker so v le-tem slučaju po zmislu § 64 zakona o bolniških blagajnah vsi stroški, ki so narasli za F. V. v mestni bolnici v G., prešli na mestno občino v G., tedaj je bolniška blagajna obvezana one stroške mestni občini G. povrniti, katere bi morala blagajna sama izdati za zdravniško pomoč in za zdravila.

VII. Domovinsko pravo.

23. Pravne posledice zakona, sklenjenega med avstrijskim podanikom in inozemko, glede domovinske pravice žene in njenih nezakonskih otrok. (O. 9. oktobra 1896, št. 5350. Z. XX/II. št. 9960.)

Po §-u 37 obč. drž. zak. je pravna opravila, katera sklepajo Avstrijci z inozemci na inozemskem, razsojati po zakonih kraja, kjer se je opravilo sklenilo, ako se ni pri sklepanju drugo pravo izgovorilo in ako se temu ne protivi predpis §-a 4 obč. drž. zak., po katerem so avstrijski državljani tudi pri dejanjih in opravilih, katera zvrše zunaj avstrijske države, vezani na avstrijske zakone toliko, kolikor ni njih osebna zmožnost s tem omejena, in imajo taka pravna dejanja tudi v avstrijskih deželah pravne posledice.

V le-tem slučaju gre za zakon, katerega je sklenil Avstrijec K. A. z badensko državljanko L. V. pred civilnim stanovskim uradnikom. Da je bil ta zakon po zakonih, v veliki vojvodini Baden veljavnih, pravilno sklenjen, in da se je tudi »legitimatío per subsequens matrimonium« treh pred zakonom rojenih otrok po badenskih zakonih pravilno izvršila, je vsled priloženih uradnih spričeval, izdanih na podlagi državne pogodbe z dne 25. februarja 1880, št. 85 drž. zak. brez dvoma, in temu tudi občina G. ne oporeka; ona le trdi, da je od K. A. sklenjeni zakon v Avstriji neveljaven in da se dosledno tudi »legitimatío per subsequens matrimonium« zaradi neveljavnosti zakona ne more smatrati za pravilno.

Politična oblastva so z ozirom na uradna potrdila glede sklenjenega zakona in glede priznanja očetovstva vred §-ov 97 in 99 obč. drž. zak., po katerih je vedno domneva za veljavnost zakona in po katerih ima le sodnik pravico razsojati

o neveljavnosti zakona — kar se pa ni zgodilo — pripoznala L. V. za ženo K. A., in ker domovinska pravica K. A. v občino G. ni sporna, tudi domovinska pravica žene in treh pred zakonom rojenih, a pozneje na podstavi sklenjenega zakona legitimiranih otrok po zmislu §-a 5 točka 2 in §-a 6 točka 3 domovinskega zakona z dne 3. decembra 1863, št. 105 drž. zak. ni dvomljiva.

Upravno sodišče v teh odlokih ni našlo nikake protizakonitosti in je pritožbo občine G. iz zgoraj navedenih razlogov zavrglo.

24. Vprašanje o domovinskem pravu nezakonskega, od omožene žene med zakonom rojenega otroka. (O. 12. junija 1897, št. 3346. Z. XXI./I. št. 10.824.)

Občina V. ugovarja domovinski pravici otroka L. H., dne 24. julija 1894 rojenega, ker ni oče tega otroka sprog matere, kajti zakonska živita že od januarja 1893 ločena, in trdi v svoji pritožbi na upravno sodišče, da je sicer mati tega otroka z možitvijo z V. H. dobila v občini V. domovinsko pravico, katero ima še sedaj, a da določbe §-a 6 domovinskega zakona ni možno uporabljati in jo je le v zvezi s §-om 12 razlagati, tako da je ni smeti raztezati na nezakonske otroke, kateri so med zakonom od omožene žene rojeni, kajti drugače se pride v protislovje s §-om 165 obč. drž. zakonika.

Upravno sodišče pa je pritožbo kakor neutemeljeno zavrnilo iz razlogov:

Po §-u 6 odst. 2 domovinskega zakona z leta 1863 so nezakonski otroci v oni občini pristojni, kjer je imela mati ob času poroda svojo domovinsko pravico; torej je merodajna domovinska pravica matere ob času poroda in je brez pomena to, na kateri podlagi si je bila mati pridobila domovinsko pravico. § 12 pa ne omenja izvirne pridobitve domovinske pravice, kakor § 6, ampak samo premembe v domovinski pravici, in ni torej s §-om 6 glede nezakonskih in nelegitimiranih otrok niti v protislovju, niti v zvezi. A tudi § 165 obč. drž. zak. ni nikakor v nasprotju s §-om 6 domovinskega zakona, kajti določbe občnega državljanskega zakonika urejujejo le civilno-pravne odnošaje med starši in otroci, dočim se na javnem pravu utemeljeno vprašanje o domovinski pravici da rešiti samo po domovinskem pravu.

Ker so torej po §-u 6 nezakonski otroci v oni občini pristojni, kjer je imela mati ob času poroda svojo domovinsko pravico in ker je bila mati L. H. v tem času nesporno v občini V. pristojna, tedaj je izpodbijana odločba namestništva zakonito utemeljena.

25. Oporekanje veljavnosti domovinskega lista. (O. 27. aprila 1901, št. 3316. Z. XXV. št. 287 A.)

Občina H. se je pritožila proti odloku deželnega odbora v P., ki je odločil, da je občina H. dolžna dajati ubožno podporo tja pristojnemu l. P. Občina H. trdi, da je l. P. pristojen v B. in da se ji ne more ukazati dotičnega podpirati, dokler ni o domovinstvu končno odločeno.

Upravno sodišče pa je vloženo pritožbo zavrnilo iz naslednjih razlogov:

Glasom §-a 22 zakona z dne 3. decembra 1868 drž. zak. št. 105 in §-a 3 zakona z dne 3. decembra 1868, št. 59 drž. zak. je domovna občina obvezana, uboge domačine podpirati. Posvedčenje o domovinski pravici se zvrši z domovnico. Iz tega izhaja, da je lastnik domovnice toliko časa upravičen, vse iz domovinstva izvirajoče pravice, torej v slučaju obubožanja tudi podpore zahtevati, dokler ni neveljavnost domovinskega lista dokazana. Tukaj ni sporno, da ima l. P. domovinski list, katerega mu je izdala občina H. dne 12. decembra 1864. leta. Res je sicer, da je občina H. v teku obravnav izjavila, da je ta domovnica neveljavna, ker je bil l. P. ob času izdaje domovinskega lista v B. pristojen. Splošna trditev pa ne zadostuje, da se domovnico, javno listino ob veljavo spravi. Neveljavnost domovnice se mora namreč dokazati pred onimi oblastvi, katera so v razsojo o domovinstvu pristojna. Dokler se pa to ne zgodi, to je, dokler je domovinska pravica l. P. v občini H. z domovnico dokazana, so bila avtonomna oblastva upravičena, razsojati o zakonitosti zahtevanja ubožne podpore.

26. Domovinska pravica na podstavi desetletnega bivanja. Zahteva občine za vsprejem v domovinsko zvezo druge občine ni odvisna od privolitve prizadetega občinca. (O. 20. septembra 1902, št. 8045. Z. XXVI. št. 1222/A.)

Občina I. je zahtevala, da se F. I., kateri je dosedaj v tej občini pristojen, a biva od polnoletnosti, to je od leta 1874 neprestano v občini B., vsprejme v domovinsko zvezo te občine.

To zahtevo je občina B. odklonila, ker je F. I. izjavil, da ne zahteva nobene premembe v svoji domovinski pravici.

Okrajno glavarstvo in namestništvo v Pragi je pripoznalo, da je zahteva občine I. v zakonu utemeljena.

Pritožbo občine B. je upravno sodišče zavrnilo.

Pritožiteljica izrecno pripozna, da so dani vsi pogoji, pod katerimi sme F. I. zahtevati vsprejem v občino B., je pa mnenja, da k temu zadostuje izrecna ali vsaj tiha pritrditev dotičnika; v tem slučaju pa nam je opraviti z izrecnim ugovorom. Ta nazor pa je povsem neutemeljen.

Zahtevi za vsprejem v domovinsko zvezo občine, v kateri F. I. prebiva, bi se moralo itak ugoditi v zmislu §-a 2 zakona z dne 5. decembra 1896, št. 222 in ne bi trebalo občini I. staviti predloga po zmislu §-a 3 navedenega zakona. Namen zakonodavca je bil namreč, da se ne samo prosilcu, ampak tudi sedanji domovni občini prosilčevi, neodvisno od volje njegove, ustanovi pravica, staviti predlog za vsprejem v domovinsko zvezo občine bivališča, kajti v bistvenem interesu sedanje občine je, da njeni domačini, kateri so cela desetletja iz občine odsotni in svoje najboljše telesne in duševne moči v tujini izrabijo, zopet v domovno občino ne pridejo in potem tej v oskrbo pripadejo.

Ta namen je tudi v zakonu jasno izražen, kajti § 3 določa, da je pri v §-u 2 naštetih pogojih ne samo dotična oseba, oziroma njen pravni naslednik, ampak tudi sedanja domovna občina upravičena zahtevati vsprejem v občino bivališča, ni pa ta pravica odvisna od privoljenja v prvi vrsti poklicane upravičene osebe.

Pravica sedanje občine je torej izvirna poleg enake pravice upravičene osebe in sme sedanja domovna občina z uspehom posluževati se te pravice in v zvezi stoječega razbremenjenja, ne glede na pritrditev ali ugovor prizadete osebe.

Pripomnja. Ta odločba je zaradi tega jako važna, ker bi se kaj lahko pripetilo, da bi se kdo, ki je dosedaj pristojen v bogati občini, preskrbljeni z raznimi dobrodelnimi zavodi in ustanovami, branil sprejeti domovinsko pravico v občini njegovega več kot desetletnega bivanja, češ da je ta občina uboga in mu

na stara leta ali za slučaj nezmožnosti za delo in prislužek ne more nuditi toliko udobnosti, kakor sedanja domovinska občina.

Umevno je torej stremljenje vsake občine, da se skuša kolikor moči razbremeniti, ter je novi domovinski zakon z dne 5. decembra 1896, št. 222 drž. zak. nasproti starejšim zakonom o domovinstvu prava dobrota.

27. Nedopustnost pristojbin za vsprejem v domovinsko zvezo inozemca, kateremu se je na podlagi desetletnega bivanja vsprejem zagotovilo. (O. 3. oktobra 1903 št. 10.076. Z. XXVII. št. 2006/A.)

Mestni zastop S. je obljubil udovi T. M., dosedaj pristojni v Eisenach na Saksonskem, vsprejem v občinsko zvezo mesta S., ako si pridobi avstrijsko državljanstvo. Stavil pa je pogoj, da preje plača vsprejemno pristojbino 150 K.

Deželna vlada je odlok mestne občine S., kolikor se tiče zahteve za vplačilo pristojbine, razveljavila; na to se je mestni zastop pritožil na upravno sodišče.

Upravno sodišče pa je pritožbo zavrnilo:

Mestna občina S. trdi v prvi vrsti, da z ozirom na § 9 odstavek 3 domovinskega zakona z dne 5. decembra 1896 št. 222 drž. zak., po katerem ni dovoljeno zahtevati pristojbine za podeljeno domovinstvo na podlagi §-a 2 do 4 istega zakona, ni dvomiti, da je občina upravičena terjati pristojbino, ako se obljubi vsprejem inozemca v zmislu §-a 5 navedenega zakona. S tem hoče občina očitvidno trditi, da je obljuba za vsprejem inozemca v domovinsko zvezo po zmislu §-a 5 različna od pogojev po zmislu §-a 2 do 4 domovinskega zakona.

Proti tej trditvi pa govori popolnoma jasno besedilo §-a 5, ki veleva, da dobe inozemci in osebe, katerih državljanstvo ni dokazano, pod pogoji §-a 2 do 4 pravico do zagotovila za vsprejem v kako avstrijsko občino. Zahteva inozemca, da se mu obljubi vsprejem v občinsko zvezo, zavisi torej le od pogojev navedenih v §-u 2 in je, ako so dani ti pogoji, njegovi zahtevi prav tako ugoditi, kakor lastnim državljanom, ako so pogoji §-a 2 dani. S tem je hotel zakonodavec brez dvoma izreči, da je poleg že obstoječih pravnih naslovov za vsprejem v domovinsko zvezo na podstavi §-a 5 zak. z dne 3. decembra 1863 št. 105 ustanovil še en naslov, namreč desetletno nepretrgano bivanje in da je ta

pravni naslov enako merodaven pri avstrijskih državljanih, kakor pri inozemcih; razlika je le-ta, da je pri inozemcih zahteva v obliki obljube za vsprejem, ako si pridobe državljansko pravico.

Iz tega pa izhaja nadalje, da na podlagi §-a 9 zakona z dne 3. decembra 1863 št. 105 izdani deželni zakon, ki dovoljuje pobiranje pristojbin za vsprejem v domovinsko zvezo, ne zadošča za pobiranje pristojbin za popolnoma nov, na podstavi zakona z dne 5. decembra 1896 št. 222 drž. zak. uvedeni pravni naslov, namreč desetletno nepretrgano bivanje v občini. Samoobsebi je torej umevno, da velja to načelo enako za avstrijske državljane, ki imajo pridobljen naslov desetletnega bivanja, kakor tudi za inozemce, ki zahtevajo na istem naslovu obljubo za vsprejem v domovinsko zvezo.

Mnenje mestne občine, ki ima na podlagi deželnega zakona z dne 10. marca 1891 št. 9 d. z. pravico zahtevati pristojbino za izrecen vsprejem v domovinsko zvezo, je v tem torej napačno in v zakonu neutemeljeno, da ima tudi pravico zahtevati pristojbino takrat, kadar se inozemcu na podlagi §-a 5 istega zakona izda obljuba za vsprejem na podstavi zakonite zahteve vsled desetletnega bivanja.

28. Pridobitev domovinske pravice z desetletnim bivanjem v občini. Neprostovoljno bivanje pod skrbstvo postavljenega umobolnika. (O. 14. aprila 1902 št. 3772. Z. XXVIII. št. 255/A.)

Občina Z. se je pritožila proti odloku gorenje-avstrijskega namestništva, s kojim je izreklo, da je pod skrbstvo postavljeni umobolni I. F. še vedno v občino Z., ne pa v občino K. pristojen.

Upravno sodišče je pritožbo zavrnilo iz razlogov:

Po §-u 2 odst. 1 zakona z dne 5. decembra 1896 št. 222 se izrecen vsprejem v občinsko zvezo ne more odreči onemu avstrijskemu državljanu, kateri biva, dosegši svojepravnosti, 10 let prostovoljno in nepretrgoma v občini. V tem slučaju je dognano, da je bil I. F., 42 let stari hlapec, s sklepom sodišča v L. zaradi sodno dognane blaznosti postavljen pod skrbstvo. S tem izrekom pristojnega sodišča se je imenovanemu vzela državljanska zmožnost za pravna dejanja. Posledica tega izreka je, da dotični ni zmožen samostojno in prostovoljno si izbirati

bivališče in da je skrbstvena oblast upravičena, v danem slučaju oddati tako osebo v blaznico ali pa na kak drug primeren kraj.

Niti eno, niti drugo se v tem slučaju ni zgodilo, marveč je I. F. ostal še nadalje v P. Od tega trenutka pa, ko je sodišče blaznega postavilo pod skrbstvo, ni moči trditi, da je bivanje njegovo v P. prostovoljno, in sicer zaradi tega ne, ker mu manjka proste volje izbirati si bivališče in ker je skrbstvenemu oblastvu prosto, da mu odredi drugo bivališče.

Trditev pritožbe, da se skrbstvo razteza samo na imovinske razmere, je v protislovju z določili obč. drž. zakonika (§§ 21, 187, 188, 269, 282), po katerih se, osobito v slučaju blaznosti, skrbstvo ne razteza samo na upravo premoženja, ampak tudi na oskrbo osebe. Ozirati se je treba pri tem tudi na določbo §-a 71 jurisdikcijske norme, iz katere je razvideti, da oskrbovanec nima samostojnega bivališča, ampak, da je merodajno bivališče in podsodnost skrbnikov.

Ako je torej sklep upravičen, da od 2. julija 1897, s katerim se je I. F. postavilo pod skrbstvo, njegovo bivališče v P., občina K., ni bilo več prostovoljno, da torej od takrat desetletno priposestovanje dd. 1. januarja 1891 v zmislu §-a 2 domovinskega zakona počiva, je torej zahteva občine P. nasproti občini K. za vsprejem v le-to občino v zakonu neutemeljena, in vsled tega je bilo tudi pritožbo občine Z. zavrniti.

29. Vsprejem slepega otroka v učni zavod za slepce ne spada med oskrbo ubožcev. (O. 18. junija 1904 št. 6642. Z. XXVIII. št. 2748/A).

Mestna občina v S. se je branila, bivšega gojenca A. V. na podlagi desetletnega bivanja vsprejeti v občinsko zvezo, zaradi tega, ker je bil od leta 1888 do 1903 v učnem zavodu za slepce na deželne stroške ter je torej užival oskrbo ubožcev.

Pritožbo mestne občine S. je upravno sodišče zavrnilo.

Na podlagi uradnega dopisa nižjeavstrijskega deželnega odbora je dognano, da je bil I. V. res od 24. septembra 1888 do 31. maja 1903 v deželnem zavodu za slepce v P. ter je užival prvotno ustanovo. Iz dotičnega dopisa pa je tudi razvideti, da ima ta deželni učni zavod edinole namen, slepe otroke, kateri so sicer zdravi in izobraženi, kateri pa zaradi te telesne hibe ne morejo obiskovati javne ljudske šole, poučevati v predmetih

ljudske šole, da plačujejo premožni starši za vsprejem v ta zavod in da so ubožni starši vsakega prispevka prosti — torej je ta zavod le učilnica za slepe otroke, ne pa oskrbovalnica. Z ozirom na te okolščine je torej sklep opravičen, da je vsprejem slepega otroka v ta zavod, ako je tudi brezplačen, šolska in ne ubožna zadeva in da se s tem otroku nudi reden šolski pouk, ne pa staršem ubožna oskrba.

Izrek upravnih oblastev, da se v le-tem slučaju ne more govoriti o ubožni oskrbi, ki bi ovirala vsprejem v domovinsko zvezo, je torej opravičen in ni s tem izrekom nikak zakon kršen ali pa napačno uporabljen.

30. Penzije invalidov ali doklade za prizadete rane ne spadajo pod naslov ubožne oskrbe. (O. 8. oktobra 1904 št. 10.409 Z. XXVIII. št. 2938).

Mestna občina V. se je pritožila proti odloku namestništva v L. zaradi vsprejema invalida F. St. v domovinsko zvezo, ker uživa invalidno penzijo, torej oskrbo ubožcev.

Upravno sodišče pa je pritožbo iz nastopnih razlogov zavrnilo.

F. St. uživa na podstavi zakona z dne 27. decembra 1875 št. 158 d. z. invalidno penzijo in doklado zaradi prizadetih ran. Po dotičnem zakonu dobe podčastniki po 18letni dejanski službi brez drugega predpogoja; vojaki, kateri najmanj deset let služijo in so za daljno vojaško službovanje nesposobni postali, ne glede na njih pridobitno zmožnost; dalje podčastniki in vojaki, ki ne služijo še 10 let pod pogojem, da niso vsled lastne krivde onemogli postali in so za delo in prislužek nezmožni, — pravico do stalne invalidne penzije v zakonito določeni meri. Po istem zakonu dobe tudi podčastniki in vojaki, ki so bili od sovražnika ali pa ob času miru izvrševaje svojo službo ranjeni, k penziji še doklado za rane letnih 48 goldinarjev.

Navedeni zakon izraža čisto jasno, da imajo podčastniki in vojaki pod gotovimi, zakonitimi pogoji pravico do invalidne penzije in do doklade za rane, katere so zavisne od službenih let, oziroma od nezmožnosti za delo in prislužek, oziroma zaradi ran, nikdar pa od ubožstva dotičnega invalida, torej mora tudi tist, kateri je sicer za pridobitek nezmožen, a ima druga sredstva za prežitek, dobiti penzijo in doklado za rane. Radi tega ni do-

pusno, penzijo in doklado za rano, do katerih ima pravno pravico in kateri nista zavisni od ubožstva, smatrati za ubožno oskrbo. §

Ako trdi pritožba, da je vsakega invalida po zmislu §-ov 2 in 7 zakona z dne 5. septembra 1880 št. 12 dež. zak. (za Gorenje Avstrijsko) smatrati za ubožca, je treba le pripomniti, da je revež samo tist, ki si z lastno močjo in z lastnimi sredstvi ne more najpotrebnejšega preživitka preskrbeti zase in za rodbino, a pritožiteljica sama ne trdi, da je F. St. zahteval od občine stalno miloščino.

31. Domovinske pravice ne morejo zahtevati poštarji iz naslova javne službe. (O. 7. marca 1906 številka 1359. Z. XXX. št. 4233/A.).

Instančnim potom je bila odklonjena zahteva c. kr. poštarja A. K. radi pripoznanja domovinske pravice v občini N. in izdava domovinskega lista na podlagi §-a 10 domovinskega zakona z dne 5. decembra 1896 št. 222 d. z., ker c. kr. poštarji ne spadajo med osebe, v navedenem zakonu označene.

Upravno sodišče je pritožbo poštarja A. K. iz nastopnih razlogov zavrnilo.

Po §-u 10 navedenega zakona, ki je sedaj edino še merodajen, si pridobe stalno nameščeni dvorni, državni, občinski in okrajni uradniki, kakor tudi uradniki javnih zakladov in sluge teh vrst, duhovniki in javni učitelji, končno c. kr. notarji z nastopom službe domovinsko pravico v oni občini, kjer jim je nakazan uradni sedež. K funkcionarjem te vrste, osobito k državnim uradnikom pa brez dvombe ni moči prištevati c. kr. poštarjev.

Vsled naredbe c. kr. trgovskega ministrstva z dne 19. maja 1900 št. 87 d. z. o osebnih razmerah poštarjev, katera je za organizacijo edino merodajna, je povsem jasno, da jih je ta naredba na menoma postavila v nasprotje z državnimi uradniki po zmislu zakona z dne 15. aprila 1873 št. 47 drž. zak. To se kaže osobito v §-u 29 (uniformiranje) in v §-u 30 (predpis o dohodkih). Dalje veleva § 39 iste naredbe, da je disciplinarne naredbe državnih uradnikov »zmisloma« uporabljati na poštarje, osobito določbe ces. ukaza z dne 10. marca 1860, in to zopet dokazuje, da ne spadajo poštarji k državnim uradnikom, kajti v tem slučaju bi se morala ta cesarska naredba neposredno in ne samo »zmisloma«

uporabljati, kar je pač veljavno pri poštelnih uradnikih, ki so v činovne razrede uvrščeni.

Na opazko pritožbe, da c. kr. poštarji, ako že niso državni uradniki, so pa vsaj uradniki javnih zakladov, je pa samo omeniti, da c. kr. poštarji niso državni uradniki, pač pa nameščenci države, torej jih ni moči nikakor smatrati za uradnike javnih zakladov.

32. Uživanje ubožne ustanove spada med ubožno oskrbo, ter se vsled tega z desetletnim bivanjem v občini ne pridobi domovinske pravice. (O. 13. septembra 1906 št. 9592. Z. XXX. št. 4597.)

Instančnim potom je ministrstvo notranjih stvari odločilo, da ima leta 1848 rojena M. L. pravico, na podlagi §-a 2 zakona z dne 5. decembra 1906 št. 222 d. z. zahtevati vsprejem v domovinsko zvezo občine V.

Ta odlok izpodbija občina V. ter navaja, da uživa M. L. za svoje nedoletne otroke V. R. in I. ubožno ustanovo od sedanje domovne občine Prage.

V pravnem oziru je le sporno, je li uživanje ubožne ustanove smatrati za ubožno preskrbo, katera izključuje priposestovanje bivanja v občini po zmislu §-a 2 zgoraj navedenega domovinskega zakona.

Upravno sodišče je to vprašanje potrdilo in pritožbi občine V. ugodilo iz nastopnih razlogov:

S pojmom ubožna preskrba je razumeti vsako oskrbovanje revežev, katero se vrši iz sredstev, v to svrho določenih.

Ubožna ustanova, katero je M. L. za svoje otroke od občine Prage v preteklem desetletju uživala, se sicer ni izplačevala iz splošnih dohodkov te občine, ampak iz posebnega, namreč iz praškega sirotinskega zaklada. Da pa vzlic temu spada uživanje sirotinske ustanove nedvomno v ubožno preskrbo, je razvideti iz §-a 2 navedenega zakona in iz namena, kateremu služi praški sirotinski zaklad.

Besedilo zadnjega odstavka §-a 2 leg. cit. ne dopušča dvoma, da zakonodavec iz pojma »ubožna preskrba« ni izločil vseh različnih javnih ustanov in zavodov, ki obstoje v blagor ubogih ali manj imovitih oseb, ker drugače ne bi imelo pomena, da je le malo vrsto — namreč štipendije — izrecno izvzel.

Vprašanje je torej le, spada li praški sirotinski zaklad med take ustanove, katere služijo preskrbi ubožcev. To vprašanje je potrditi, kajti praški sirotinski zaklad, ki je namenjen v podporo popolnoma ali napol osirotelih otrok popolnoma ubogih staršev, ima odločno namen izpolnjevati dolžnost, katera je mestni občini naložena na podstavi zakona z dne 3. decembra 1868 šte. 59 dež. zak. in §-a 25 mestnega štatuta glede preskrbovanja ubožcev. Ta zaklad je občna korist, ker je uživanje teh ustanov na podlagi pravil, od mestnega sveta izdanih leta 1863, le na take pogoje navezano, pod katerimi ima občina dolžnost ubožce preskrbovati, namreč pristojnost in ubožstvo. Upraviteljstvo tega zaklada je v rokah občine, katera mora pri podelitvi ustanov uvaževati vse one ozire, kakor pri upravi občinskega ubožnega premoženja. Oddaja teh sirotinskih ustanov, je le možna na podlagi sklepa občinskega odbora. Obstoj tega zaklada omogoči torej praški občini, izpolnjevati vse one naloge, ki spadajo v njeno področje, pod istimi pogoji in na isti način, ko bi ta zaklad ne obstal in bi se preskrba ubožcev izvrševala iz splošnih občinskih sredstev.

Ta sirotinski zaklad spada torej brez dvoma k napravam javne ubožne preskrbe po zmislu zadnjega odstavka § 2 zgoraj navedenega zakona. Da je pa podelitev te ustanove M. L., oziroma njenim nedoletnim otrokom čin ubožne oskrbe in ne samo začasna podpora, je razvideti nedvomno iz tega, da se sme po pravilih tega sirotinskega zaklada ustanovo podeliti le, ako je dokazano ubožstvo in pridobitna nezmožnost staršev, oziroma sirot, ki so zaradi njih osebnih ali splošnih gospodarskih razmer trajno nezmožni zase, oziroma za svojce, za katere jim je skrbeti, potrebni preživitek si pridobiti, torej takih, ki potrebujejo trajne podpore iz javnih sredstev.

Ker je bila torej M. L. deset let, kakor navaja § 2 domovinskega zakona, v javni preskrbi ubožcev, je izgubila pravico zahtevati vsprejem v domovinsko zvezo občine njenega bivališča, in je bilo ministrski odlok, ki je to pravico priznal, razveljaviti, ker je nezakonit.

(Dalje v prih. letniku).



Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Kaka tožba pristojna dolžniku, ki trdi, da je naročil drugemu, naj doseže zanj pri upniku popust, ta drugi se res z upnikom poravnava, toda si da na svoj račun odstopiti celo izvršilno terjatev, katero potem uveljavlja proti dolžniku? — Če je možna storitvena tožba (na pobot ali iz knjižbo delne terjatve), tedaj je ugotovljena tožba (na neobstoj delne terjatve) nedopustna. Izvršba s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice ni že dognana, marveč še le opravljena.¹⁾

Okrajno sodišče je izdalo razsodbo :

Ugotovi se, da tožencu pristojna terjatev iz razsodbe c. kr. okrajnega sodišča na Dunaju z dne 13. aprila 1900 C IV 314/00-3 in odstopnice z dne 19. januarja 1907 nasproti tožniku na glavnici z vsemi pripadki vred samo v skupnem znesku 241 K 85 h s 6⁰/₀ obrestmi od 19. januarja 1907 naprej in je toženec dolžan tožniku povrniti pravdne stroške v 14 dneh pod izvršbo.

Dejanski stan.

Proti tožniku se je pri tukajšnjem sodišču vršilo več izvršb na premoženju in nepremičnine. Njegovo zemljišče vl. št. 276 d. o. l. je obremenjeno z dolgovi mnogo nad pravo vrednostjo zemljišča. Raditega sta v dveh slučajih (E 118/00, E 282/1) morali uvedeni prisilni dražbi na omenjeno zemljišče biti ustavljeni v zmislu §-a 39 št. 8 izvrš. r., ker ni bilo pričakovati, da bi nadaljevanje in dokončanje izvršila doneslo ponudek, odnosno izkupilo, ki bi presežalo stroške omenjenih izvršb.

V to svrhu, da bi mogel tožnik rešiti zemljišče in izboljšati svoje premoženjske razmere, je stopil v dogovor z različnimi upniki, da bi mu popustili nekaj odstotkov od svojih terjatev in da bi drugo odplačal iz posojila, katero bi najel pri kaki poso-

¹⁾ Enako: o. 19. aprila št. 5803. J. Bl. št. 38 ex 1899. Glej tudi o tem vprašanju »Slov. Pravniki« št. 7 iz leta 1905; Gerichtshalle št. 30, 31, iz leta 1908; nasprotno: 26. februarja 1902 št. 2564, št. 540/IV. in »Slovenski Pravniki« št. 1 iz leta 1904.

jilnici. Poravnal se je že z dvema upnikoma na Dunaju, katera je tudi izplačal s svojim zaslužkom.

Tudi firma, ki ima terjati od tožnika na glavnici 937 K 26 h s prip., je oddala izjavo, da se zadovolji s polovico glavnice ter da prepusti tožniku vse že zapadle obresti in stroške, samo bi moral tožnik poravnati dolg do gotovega rokú.

Tožnik ni imel denarja ter je mislil izposoditi si pri kakem denarnem zavodu potrebno vsoto. Ko je neki dan januarja meseca 1907 prišel k njemu toženec, ki je imel njegovo prodajalno v najemu, ga je tožnik prosil, da bi mu bil za poroka, ko bode najel posojilo. Omenil je, da se je z nekaterimi firmami že poravnal ter da se hoče poravnati še s firmo L. na D., ki ima na njegovem zemljišču temeljem rabsodbe dunajskega okrajnega sodišča z dne 13. aprila 1900 C IV/00-3 vknjiženo glavnico 741 K 50 h s prip. Toženec je na omenjeno prošnjo tožnikovo izjavil, da je pripravljen prevzeti poroštvo glede nameravanega posojila ter je dejal tožniku, da bode on za njega se skušal poravnati pri firmi L. na D., ker bode on laglje več odpusta dosegel.

Dogovorilo se je tedaj med strankama, da bo toženec še kakor porok poskrbel posojilo pri kaki posojilnici v to svrhu, da bo moči izplačati firmo C. in prej omenjeno firmo L.

Tožnik se je zanesel na to pogodbo ter je mislil, da bo toženec zares dosegel za njega zelo ugodno poravnavo pri firmi L. Pa zmotil se je, kajti toženec se je zares poravnal s to firmo, vendar v svojem imenu in na svoj račun. Z odstopnico z dne 19. januarja 1907 je prevzel toženec njeno terjatev v znesku 741 K 50 h s prip. vred ter je poskrbel v zemljiški knjigi prenos zastavne pravice za to terjatev na svoje ime.

S pismom z dne 5. marca 1907 je toženec opominjal tožnika, naj mu plača že nad šest let zaostale obresti od omenjene terjatve, ker bi sicer moral glavnico izterjati.

Firma L. je svojo omenjeno terjatev tožencu odstopila za skupni znesek 241 K 85 h.

Ker ni toženec držal ustne pogodbe, je povzročil tožniku to škodo, da si je sam prisvojil vse ugodnosti, katere bi bile pripadle tožniku, ako bi se bil toženec ravnal po nalogu, ki se ga je zavezal izpolniti.

Zato zahteva tožnik ugotovitev pravnega razmerja, kakor je razvidno iz besedila razzsodbe.

Toženec predlaga zavrnitev tožbe, češ, da ni nikoli obljubil tožniku, da prevzame poroštvo za njegovo izposojilo. Tudi ni resnično, da bi bil toženec se zavezal poskušati doseči kako poravnavo pri firmi L. v imenu tožnika. Toženec ni hotel biti za poroka, ker je tožnikovo posestvo preobremenjeno z dolgovi ter bi moral trpeti toženec veliko škodo. Od tožnika ne bi bilo dobiti denarja za povračilo posojila in nedvomno bi se upnik, ki bi bil posodil tožniku denar proti poroštvu, držal poroka. Iz tega naravnega in jasnega razloga se toženec ni mogel tako spozabiti, da bi bil prevzel kako poroštvo za tožnika. Sicer pa ni tožnik samo toženca prosil za poroštvo, ampak, kakor od njega priznано, tudi X-a, Y-a in Z-a. — Tožnik omeni glede te okolščine samo, da je omenjene osebe šel prosit za poroštvo šele potem, ko je toženec si pustil odstopiti vprašljivo terjatev in ni držal svoje besede, tedaj v poletnem času 1907 enkrat.

Toženec trdi dalje, da ima na tožnikovem zemljišču vknjiženo terjatev 267 K 74 h, ki pa je na enem zadnjih stavkov, tako, da ne bi prišla do plačila iz izkupila, ako se bi posestvo dražbenim potom prodalo. Pred to terjatvijo je bilo vknjiženih 14 terjatev za različne upnike in v različnih zneskih. Ako bi prišlo tožnikovo posestvo na dražbo, bi po mnenju toženčevem propala njegova omenjena terjatev. Da bi se obvaroval te škode, raditega mu je bilo na tem, da bi se poravnal s firmo L. tako, da bi le-ta mu odpustila nekaj odstotkov ter obresti in stroške in njemu odstopila svojo terjatev. Smatral je namreč toženec, da bi terjatev imenovane firme prišla do plačila v slučaju dražbe. Če bi tudi on s svojo omenjeno terjatvijo propadel, bi bil glede te terjatve odškodovan z ugodnostmi, katere mu je dovolila omenjena firma pri odstopu svoje terjatve. Tako je prišlo do poravnave z napominano firmo in do odstopa terjatve iz razzsodbe dunajskega okrajnega sodišča z dne 13. aprila 1900 C IV. 314/00-3.

Ni spora o tem, da znaša toženčeva terjatev iz poravnave z dne 4. aprila 1906 C I 28/6-2, ki je na tožnikovem zemljišču vknjižena na 32. stavku in je prvotno znašala na glavnici 267 K 74 h, sedaj samo še 34 K 70 h.

Nadalje priznata obe stranki, da znašajo vse one terjatve, ki so vknjižene na tožnikovem zemljišču pred tožbeno terjatvijo skupaj približno 7742 K, dočim je bilo zemljišče izvršilnim potom cenjeno na 6595 K.

Podatki dokazovanja so v bistvu nastopni:

Priča M. je pod prisego izpovedal: »Nekega dne, precej po novem letu 1907, sta se tožnik, oče priče, ter toženec pogovarjala v tožnikovi delavnici o tem, da bi se tožnik poravnal s firmo L. Toženec je pri tej priliki dejal, naj tožnik njemu prepusti to stvar, da se bo on pri omenjeni firmi še bolj poceni poravnal v prid tožnika. Pri isti priliki je bil tudi govor o tem, da bi se najelo posojilo pri posojilnici na V. in bi se s tem plačalo terjatev napominane firme in še druge dolgove. Prav natanko se priča, ki je bil pri celem dogovoru navzočen, spominja, da je toženec rekel, da bode on za poroka. Toženec je namreč sestavil načrt prošnje, katero bi se naj poslalo posojilnici na V. radi dovolitve posojila. V tem načrtu je toženec navedel, da hoče biti on porok. Dotično pismo je priča prepisal po načrtu in je poslal posojilnici.«

Tej izpovedbi nasproti se je toženec v dokaz okolščine, da ni on obljubil prevzeti poroštva, skliceval na dotični načrt prošnje kakor protidokaz.

Ker je priča omenil, da je on dotični načrt prošnje hranil in da je pripravljen ga izročiti, če ga najde, se je na predlog tožnika dopustil dokaz po tej listini o okolščini poroštva in dal nalog priči, naj listino predloži, tožniku pa dovolil rok po zmislu §§ 309 in 279 c. pr. r., ko je nalog nasproti priči brezuspešen bil. — Ta dokaz se ni mogel izvršiti, ker se ni predložilo listine, in zato se je kasneje zavrnil.

Glede na to, da se izvirnik načrta ni mogel najti, je tožnik posojilnico V. prosil, da bi mu poslala pisma, ki so se začetkom leta 1907 v svrhu najetja posojila pisala. Vsled te prošnje je posojilnica poslala dve pismi. Prvo pismo, katero je bil priča M. prepisal po toženčevem načrtu, ne omenja toženčevega poroštva. Pač pa je v drugem pismu rečeno, da bode toženec porok. — Tožnik trdi, da je v vprašljivem načrtu, ki je bil podlaga prvemu pismu, bilo vendarle navedeno, da toženec prevzame poroštvo. Toženec je le naročil vprvič, ko se piše posojilnici, naj se

izpusti naznanitev njegovega poroštva. Le če ne bi posojilnica drugače hotela dati posojila, kakor proti poroštvu, naj bi se ji naznanilo, da je toženec porok. To tožnikovo navedbo je priča M. povsem potrdil.

Razlogi.

V formalnem oziru je omeniti, da je predmetno tožbo smatrati za ugotovitveno po zmislu §-a 228 c. pr. r. in da so dani vsi pogoji te tožbe. Tožnik ima očividni pravni interes na tem, da se njegovo pravno razmerje nasproti tožencu ugotovi precej s sodno odločbo. Priznано je, da je toženec s pismom z dne 5. marca 1907 opominjal tožnika, naj mu plača že nad šest let zaostale obresti. Umevno je, da se tožnik briga za usodo svojega dolga in želi ugotovitev svojega pravnega razmerja, še predno uvede toženec izvršbo bodisi na katerikoli način.

Ugovarjati se pa ne more, da bi bil tožnik lahko vložil tožbo na dajatev, n. pr. da zahteva dovolitev izbrisa za sporno terjatev vknjižene zastavne pravice. Saj cela terjatev ni še plačana, ampak obstoji še deloma po tožnikovi trditvi; izbris zastavne pravice pa postane pereče vprašanje, ko ugasne cela terjatev. Tudi ni moči trditi, da bi utegnil tožnik mesto ugotovitvene tožbe vložiti opozicijsko tožbo po zmislu §-a 35 izvrš. r., kajti za to tožbo bi bilo treba, da teče kako izvršilno postopanje, česar pa tu ni. Pač je za sporno terjatev vknjižena prisilna zastavna pravica, vendar je ta izvršba kakor popolnoma samostojen čin bila opravljena in končana v tem trenutku, ko se je zastavna pravica vpisala. Potemtakem tudi o ugovoru v zmislu § 41 izvrš. r. ne more biti govora.

Tega pa, da je možno zahtevati ugotovitev, da obstoja terjatev v manjšem znesku, nego je prvotno obstajala, gotovo ni treba utemeljevati. To je le *minus* nasproti ugotovitvi neobstanka cele terjatve in ne zadeva samo dejanske okolščine, ampak pravno razmerje.

Razsoja pravde je zavisna od rešitve vprašanja, če je toženec prevzel naročilo (mandatum), da bode pri firmi L. posredoval v to svrhu, da bi dosegel v tožnikovo korist popust od sporne terjatve. Ako tožnik ta dokaz dožene, potem je bil toženec po zakonu zavezan, da prevzeti nalog izpolni in naročeno opravilo

izvrši v imenu tožnika in na njegov račun (§§ 1002, 1009 in 1012 o. d. z.).

Toženec priznava, da so mu bile tožnikove neugodne premoženjske razmere znane ter da je tožnik skušal poravnati se s svojimi upniki tako, da bi dosegel popust pri njih glede svojih dolgov. Vzlic temu in dasi je vedel, da hoče tožnik v dogovor stopiti s firmo L. radi popusta, je toženec koj stopil v dotiko s to firmo, se poravnal ž njo in si dal odstopiti sporno terjatev na glavnici 741 K 50 h z večletnimi 6% obrestmi, na stroških 26 K 87 h in 16 K 43 h, vse to za valuto samó 241 K 85 h. Ta transakcija se je izvršila tudi v zemljiški knjigi z vpisom prenosa. Vse to pa ne bi toženca po načelih zasebnega prava storilo odgovornega nasproti tožniku, ako ne bi bil toženec s tem, da si je dal sporno terjatev odstopiti, prelomil pogodbe, katero je bil sklenil s tožnikom. V tem pogledu je namreč povsem dognano po priči M., da se je toženec nasproti tožniku zavezal, da bode v imenu le-tega in v njegov prid skušal pri zadevni firmi doseči ugodno poravnavo in da je toženec sam se ponudil, češ, da naj tožnik njemu prepusti celo stvar, ker se bode on bolj poceni poravnal. To izpovedbo podpirajo vse posamezne okolnosti, zlasti dejstvo, da je bil tožnik v istem času radi popusta v dogovoru z različnimi upniki ter da je toženec celo radi najema posojila, katerega je hotel tožnik najeti v svrhu pokritja svojih dolgov, posredoval na ta način, da je sestavil prošnjo, katero naj bi bil imenovana priča prepisal in odposlal posojilnici.

Sodišče nima prav nobenega povoda dvomiti o resničnosti pričevanja tudi, kar zadene toženčevo obljubo poroštva, ki sicer nima na razsojo pravde nikakega vpliva.

Pač trdi toženec, da se mu vendar ne bi mogla očitati taka neprevidnost in lahkomiselnost, da bi prevzemal poroštvo za tožnika, o katerem je dobro vedel, da je popolnoma zadolžen ter obremenjen in da najetega dolga ne bi mogel vrniti. Res bi bil ta pomislek uvaževanja vreden, če bi namreč šlo pri tožniku za kak nov dolg. Toda tožnik je mislil izvršiti samo navadno konverzijo in hotel poplačati že obstoječe dolgove. Taka konverzija v primernih mejah pa ne bi pomenila tako nevarnega rizika na strani porokovi.

Nadalje hoče toženec opravičiti svoje postopanje, da si je dal sporno terjatev odstopiti, s tem, je njemu samemu pretila v slučaju izvršilne dražbe tožnikovega posestva škoda, ker je na onem zadnjih mest vknjižen s terjatvijo 267 K 74 h, katera sedaj znaša samo še 34 K 70 h in ker izkupilo za tožnikovo zemljišče ne bi zadoščalo za to terjatev. Samo radi tega torej, da bi se varoval lastne škode, si je dal odstopiti L-ovo terjatev pod ugodnimi pogoji. V slučaju dražbe tožnikovega posestva bi le-ta terjatev vendar prišla do plačila in tako bi bil toženec odškodovan za izgubo, ki mu je glede napominane, na jako slabem stavku zavarovane terjatve pretila. Pred tožbeno terjatvijo je zares vknjiženih terjatev za približno 7741 K 99 h, dočim je bilo zemljišče cenjeno izvršilnim potom 6595 K vendar se bi pri dražbi vzlic temu mogel doseči zadosten najvišji ponudek.

Ali to, kar toženec navaja, bi moglo opravičiti njegovo ravnanje samo ako ne bi bil prevzel od tožnika naloga, posredovati pri firmi L. Nasproti izpovedbi priče M. pa ne more premeniti prvega pravnega položaja.

Skratka, dokazano je, da je toženec sklenil pogodbo s tožnikom v tem zmislu, da bode skušal doseči zanj večji popust pri poravnavi zastran tožbene terjatve. To prepričanje je dobilo sodišče na podlagi navedenega pričevanja v zvezi z vsemi podatki ustne razprave.

Toženčeva dolžnost bi bila po omenjeni pogodbi, da bi bil prepustil vse ugodnosti, katere je dosegel pri večkrat omenjeni firmi, tožniku samemu (§ 1009 o. d. z.). Tega pa on ni storil, marveč je sklenil opravilo, po katerem je zase in v svojem imenu pridobil sporno terjatev. Ta terjatev znaša na glavnici, na stroških in če bi se zraven prištele 6-letne 6% obresti, kakor jih je toženec zahteval v pismu z dne 5. marca 1907, skupaj 1051 K 24 h. To celo terjatev je pridobil toženec samo proti plačilu zneska 241 K 85 h. Razloček med tem valutnim zneskom in skupno svoto sporne terjatve pomeni za toženca dobiček, za tožnika pa škodo, katero mu je toženec dolžan povrniti, ker jo je on povzročil s tem, da ni izpolnil prevzetega naloga in izvršil naročenega opravila v imenu ter na račun tožnika tako marljivo, kakor to zakon zahteva v §-u 1009 o. d. z.

Jasno je izrečeno v §-u 1012 o. d. z., da je toženec zavezan povrniti tožniku to škodo. Pa tudi iz splošnih načel, izraženih v §-ih 1293 in 1294 o. d. z., izhaja ta toženčeva dolžnost. Toženec je prelomil napram tožniku pogodbo, in to samo na sebi utemelji krivično dejanje, ki napravi storilca odgovornega za storjeno škodo. Tožnik pa ni upravičen zahtevati od toženca samo odškodnine, ampak popolno zadostilo. Ne gre namreč v le-tem slučaju samo za kako kulpozno ravnanje ali dejanje toženčevo, marveč za očitvidno nemarnost, ki po §-u 1324 o. d. z. utemeljuje zahtevo popolnega zadostila, kajti za očitvidno nemarnost gre vedno, ako se opusti ono pozornost ali skrb, katero nalaga komu pogodba ali zakon. Tu pa ni le § 1009 o. d. z., ki je toženca vezal na posebno marljivost, ampak je sporna pogodba sama po sebi taka, da nje prelomitve nikakor ni možno smatrati samo za kulpozno dejanje. Radi tega pri določitvi tožnikove škode, ne pride v poštev, da je toženec plačal za stroške odstopnice 10 K, kar sploh ne bi bilo potrebno, ako bi se bil toženec držal pogodbe. Toliko je pa nedvomno, da tožnikova škoda obsega najmanj to, kar presega znesek 241 K 85 h s 6% obrestmi od 19. januarja 1907 naprej. Nič drugega pa ne zahteva tožnik s svojo ugotovitveno tožbo. Ta tožba je torej povsem utemeljena in ji je bilo ugoditi.

Ker je le-to ugotovitveno tožbo smatrati pravzaprav za odškodninsko t. j. za tako, ki je naperjena iz naslova storjene škode, pač ni moči ugovarjati, da bi bilo pravo sredstvo tožnikovo tožba, mereča na odstop spornih ugodnosti, katere je pridobil toženec proti temu, da bi tožnik povrnil tožencu plačano valuto (§ 1052 o. d. z.).

Na toženčev priziv je deželno sodišče v Ljubljani z razsodbo 28. aprila 1908 Bc 46/8-2 sodbo prve stopnje predrugačilo in tožbeni zahtevek zavrnilo.

Razlogi.

Pričujoča tožba je po svojem zahtevku res ugotovljena tožba. Po stvarnem položaju bi bilo zahtevati pravzaprav ugotovitev, da terjatev iz navedene sodbe ne obstoja več v znesku, ki presega svoto 241 K 85 h s 6% obresti od 19. januarja 1907 naprej, kajti obstanek v tem znesku je obojestransko priznan in

ga ni treba ugotavljati. Ker pa je v besedilu tožbenega zahtevka »da pristojna terjatev samo v tem znesku,« tudi obsežen omejenjeni zahtevak glede presežka, se temu nedostatku ne more pripisovati za razsojo odločilnega pomena.

Prvi sodnik je tožbenemu zahtevku ugodil bistveno iz tehle razlogov: On smatra dokazanim, da se je toženec napram tožniku pogodbeno zavezal, v njegovem imenu in v njegovo korist posredovati pri firmi L. na D., naj bi od svoje terjatve iz sodbe c. kr. okr. sodišča na Dunaju, notranje mesto, z dne 23. aprila 1900 C 314/00-3 po 741 K 50 h s pr. dovolila čimvečji popust. Toženec pa je v nasprotju s tem prevzetim naročilom — kakor sam priznava — posloval pri omenjeni firmi za sebe, v svojem imenu in na svoj račun, ter si dal od nje odstopiti celo prvotno tirjatev 741 K 50 h s prip. proti odplačilu 241 K 45 h s prip., katerega je poravnal iz svojega premoženja in si dal tudi prenesti odstopljeno terjatev pri tožnikovem zemljišču vl. št. 276 kat. obč. mesto I.

Iz tega izvaja prvi sodnik, da je tožniku nastala škoda, ki je najmanj enaka obsegu popusta, torej razločku med prvotnim zneskom in poznejšnim odplatom. S tem odškodninskim razločkom obračuna dejansko enaki del toženčeve odstopojemne tirjatve 741 K 50 h s prip. (popust), pobota na tak način razloček tirjatve, češ, da je toženec zakrivil to škodo, in izreče, da se je omenjena terjatev na tak način znižala na svoto 241 K 85 h s prip., v katerem še sedaj obvezno obstoja.

Toda ta izvajanja so pravnopomotna. Popisana škoda dosedaj tožniku še nikakor ni nastala. Njegove odškodninske številke so dosedaj še povsem prazne, brez dejanskega gospodarskega pomena. Toženec je, kakor gori rečeno, izvršil naročeno mu opravilo, mesto za pooblastitelja-tožnika, za sebe, torej ni postopal pri firmi L, kakor pooblaščenec, tudi ne kot »negotiorum gestor«, ker ni imel namena, izvršiti tujega opravila, in zategadelj tudi ne more biti govora o tem, da bi bil odobril to opravilo tožnik kakor pooblastitelj. Gre torej tukaj za neizpolnitev prevzetega naročila, zraven tega pa za posebno opravilo pooblaščenca. Ako je bila izpolnitev tega naročila t. j. dosega večkrat omenjenega popusta, možna tudi na korist tožniku, potem bi zadela toženca kakor pooblaščenca krivda (culpa) in bi bil on

dolžan tožniku povzročeno škodo povrniti t. j. odstopiti mu vse, kar je s tem opravičeno bil zase pridobil, toda vse to le pod daljnim pogojem, ako tožnik dokaže, da bi bila firma L. tudi njemu dovolila iste ugodnosti, oziroma popust dolga in šele tedaj, če bo plačal on valuto 241 K 85 h tožencu ali mu jo ponudil vsaj na razpolago (§ 1052 obč. drž. zak.). Stvarni položaj L.-ine terjatve ostane za tožnika tako dolgo neizpremenjen, dokler on ni plačal ali založil tega odplatka iz svojih sredstev.

Pri rešitvi vprašanja, ali bi firma L. dovolila tudi tožniku tak popust terjatve, je uvaževati dejstvo, da je zaradi popusta posredoval ravno toženec, ki je, kakor izhaja iz dopisov, njej mogel dati in dal up, da postane njen odjemalec. To dejstvo je toženec ugodno porabil za hitro dosego, kakor tudi za uspeh v obsegu popusta tembolj, ker je mogel ponuditi in ponudil takojšnje izplačilo, česar tožnik, ki je bil priznано brez denarnih sredstev, ne bi bil mogel storiti.

Sicer pa je pridobljena terjatev 741 K 50 h glede na vrednost tožnikovega zemljišča, znašajočo 6595 K, ki se je dognala izvršbenim potom in glede na prednje knjižne tirjatve v znesku 7741 K 99 h brez zanesljive gospodarske podlage, torej v nevarnosti izgube, tembolj, ker tožnik nima družega zanesljivega premoženja, sicer bi ne bil primoran pri upnikih iskati popusta in vsak čas lahko pride v konkurz.

Vse to kaže, da o kaki dejanski škodi tožnika ne more biti govora.

Dalje pa je tudi uvaževati naslednje okolnosti.

Ravno istega dne, ko se je sporna terjatev 741 K 50 h zemljiškooknjižno prenesla na toženca t. j. dne 20. januarja 1907 je vložil tožnik po toženčevem navodilu prošnjo pri posojilnici V. za posojilo, ponujajoč za slučaj potrebe zanesljivega poroka, sebi že takrat zagotovljenega poroka toženca in navajajoč obenem vse terjatve, katere naj bi prevzela posojilnica potom odstopa, med njimi tudi L.-ino terjatev v znesku 741 K 50 h s prip. s pristavkom, da je to terjatev od firme že prevzel toženec. V dopisu od 25. januarja 1907 priobčuje tožnik na zahtevo posojilnice V. seznamek prednjih knjižnih upnikov in imenoma navaja toženca porokom za slučaj potrebe. Z dopisom 4. februarja 1907 je posojilnica obvestila tožnika, da se je zaproseno posojilo od-

klonilo. Tožnik je bil torej o predmetnem odstopu obveščen najmanj že 21. januarja 1907 in vendar se je ravno tega dne začel pogotovati pri posojilnici V. ob toženčevem poroštvu za posojilo, oziroma za prevzetje drugih in tudi predmetne terjatve v njih polnem obsegu potom odstopa.

Iz vsega tega in iz dejstva, da se tožnik ni pritožil, ko je dobil zemljiškoknjižni odlok o prenosu L-ine cele terjatve na toženčevo ime, in da je pozneje iskal drugih porokov, se sme sklepati, da je tožnik s tem odstopojemom celo zadovoljen bil.

Že iz teh razlogov je ugotovitveno tožbo zavriniti kakor neumestno.

Če bi pa tožnikova škoda zares že dejansko bila tolikšna, kakor se zahteva, bi se lahko uveljavljala zoper toženca s sredstvom zahtevanega obračuna (kompenzacije) potom o p o z i c i j s k e tožbe, bila bi s tem obračunom o zahtevanem deležu dejansko plačana (§ 1438 ob. drž. zak.) in pravni učinek te tožbe bi bila uradna ustavitev izvršbe (§-a 35, 41 izvrš. r.) in na predlog izbris zastavne pravice glede vprašljivega deleža.

V tem pogledu se nazoru prvega sodnika, da za tako tožbo vsled baje dognane izvršbe ni več mesta, ne more pritrčiti.

Ni res, da je izvršba s prisilno osnovo zastavne pravice že končana s knjižnim vpisom. Smoter in namen vsake izvršbe je, dognati ali plačilo upnika ali pa brezuspešnost plačila; dokler to ni dognano, izvršba ni končana. Ta izvršba nima realizovalnega smotra, ampak pred vsem zasačilen smoter, — smoter, da se izvršenčevo premoženje zasači in zasačeno drži najmanj tako dolgo, da se doseže omogočitev ali izkaže potreba izvršilnih realizovalnih sredstev. Celo to dobo traja ta izvršba dosledno in mora trajati in jo je tudi moči ustaviti. Enak učinek ima tudi izvršba po § 320 izvrš. r. z izvršilno nadzastavno pravico in o trajanju ravno tega izvršilnega čina oz. sredstva, ki je bistveno enako onim po §-ih 87 in 88 izvrš. r., ne more biti nobenega dvoma, ker so možne še daljnje izvršbene stopinje, kakor: preodkaz v poteg ali mesto plačila. Izvršbeni čini izvršbe po § 87 izvrš. r. pa se kažejo tudi v učinku posebne pristojnosti (§ 138 izvrš. r.) in v značaju ter ugodnostih izvršitelja kakor zahtevajočega upnika.

Pa tudi če bi se v tem oziru pritrčilo prvemu sodniku, bi bila možna na podstavi istega dejanskega stanu druga tožba na

storitev, namreč na priznanje delne ugasnitve in na dovoljenje delne izknjižbe potom izknjižne pobotnice ozir. sodbe, ker bi ne šlo za vprašanje, ali toženec hoče sprejeti samo delno plačilo ali ne, ampak bi šlo samo za obvezni pobot delnega plačilnega nadomestka, kompenzacijo.

Ako pa je možna druga, dajatvena tožba, potem manjka po § 228 c. pr. r. potrebni pravni interes za dopustnost ugotovitvene tožbe. Tudi oziri na pravdno ekonomijo zahtevajo, da se ugotovitvena tožba tam ne pripušča, kjer je možna tožba na storitev. V le-tem slučaju ugotovitvena tožba, če bi se ji tudi ugodilo, ne bi imela zaželenega uspeha, namreč, da se izvršba glede pobotnega zneska ustavi ali zastavna pravica glede tega zneska izbriše, marveč bi bila potrebna v to svrhu še druga tožba.

Po teh izvajanjih je torej tukaj ugotovitvena tožba res neumestna in nedopustna in zato je bilo prizivu ugoditi in prvosodno sodbo v navedenem zmislu premeniti.

Tožnikovi reviziji c. kr. vrhovno sodišče z odločbo 1. junija 1908 Rv VI 241/8/1 ni ugodilo.

Razlogi.

Revizija, ki uveljavlja razloge § 503 št. 1, 2, 3 in 4 c. pr. r., ni utemeljena v nobenem oziru. Tudi če bi se ne oziralo na formalno vprašanje o dopustnosti ugotovitvenega zahtevka, bi tožba ne bila utemeljena.

V reviziji zavzema tožnik stališče, da od nasprotnika nima terjati odškodnine, marveč le prepustitev dobička, ki ga je toženec iz svojega poslovanja s firmo L. dosegel zase. Toda predvsem še nikakor ni gotovo, da se ta pravni posel za toženca konča z dobičkom, t. j. če bo mogel toženec glede na tožnikove, pripoznane neugodne premoženjske razmere in glede na cenilno vrednost hipotekarnega zemljišča na eni strani in glede na prednosti hipoteke za terjatev iz rabsodbe c. kr. okrajnega sodišča na Dunaju z dne 13. aprila 1900 C II 314/00/3 na drugi strani — več izterjati od tožnika kakor delni znesek 241 K 85 h s 6 % obrestmi od 19. januarja 1907. Pa tudi, če bi bilo to ugotovljeno, bi se vendar ne moglo uvideti, na kak način bi tožnik

mogel dobiček, ki ga je toženec dosegel v svojem imenu in na svoj račun, terjati za sebe.

Njegov tožbeni zahtevek se opira tudi izrecno na to, da je toženec njegovo naročilo napram napominani firmi, naj izposluje popust za njega, izvršil tako, da si je sam prisvojil oni dobiček, kateri bi moral pri pogojeni izpolnitvi naročila pripasti tožniku; tožnik torej zatrjuje škodo, ki se mu je povzročila vsled kršene pogodbene dolžnosti (§ 1009 o. d. z.). Toda naj si bi šla volja strank tudi na dosego popusta sredstvom takozvanega indirektnega zastopanja, se za tožnika ne da govoriti niti o povzročeni pozitivni škodi, niti o odišlem dobičku.

Prvo zato ne, ker tožnik vsled toženčevega poslovanja ni postal več in bolj obvezan, kakor je bil poprej nasproti odstopnici, firmi L. In v drugo ne more biti govora o odišlem dobičku (§ 1323 o. d. z.), če se je ponesrečil poskus tožnika, odtegniti se deloma svoji plačilni obveznosti. Že iz tega razloga so grajani dozdevni nedostatki postopanja (ker se ni dognalo, da bi bila firma L. tudi tožniku dovolila isti popust, kakor tožencu) in dozdevne neresničnosti v aktih (glede tožnikovih premoženjskih razmer) pravno brez pomena, in ti nedostatki ne bi mogli utemeljiti, tudi če bi bili istiniti (kar pa ni res), revizijskih razlogov po §-u 503, št. 2 odnosno 3 c. pr. r.

Grajana dejstva pa so brez pomena tudi glede na to, da je tožbeni zahtevek na ugotovitev pravno nedopusten, ker je bilo dajatveno tožbo, če bi bili zanjo dani pravni pogoji, smatrati možno iz razlogov in po zmislu izvajanj prizivnega sodišča v obeh navedenih pogledih.

x.

b) Odškodnino radi neizpolnitve pogodbe je moči po §-u 919 o. d. z. zahtevati, četudi izpolnitev ni absolutno nemožna postala, da je le zadržanje nasprotnega pogodnika ovrlo izpolnitev pod dogovorjenimi pogoji.

Prvo sodišče je v pravdi Friderika M. zoper društvo D. H. začasno zavrnilo tožbeni zahtevek, glaseč se: toženec plačaj a) honorar za izvršitev načrtov za slikanje dvoran

v znesku 980 K; *b*) za potovanje z Dunaja v C. v juliju 1907 50 K; *c*) za dve nepovrneni lestvi 24 K in *d*) za sestavo proračuna 30 K 66 h, skupaj 1084 K 66 h v 14 dneh pod eksekucijo.

Razlogi.

Senat je na podstavi izpovedbe priče E. G. v zvezi z izpovedbo F. W. ugotovil, da je F. W., kakor bivši načelnik društva D. H., tožniku 29. junija 1906 ustno naročil izvršiti v tožbi označena slikarska dela po predloženih načrtih in proračunu. Četudi se E. G. danes ne spominja na besede, koje je F. W. tedaj rabil, vendar izhaja iz celotne izpovedi te priče, da je bilo naročilo dano. Kajti E. G. je bil stavbeni vodja in kakor tak na izvršitvi dela interesiran, je po pogovoru dotične načrte z društveno štampiljo zaznamoval; tudi se je dogovorilo, da pride namesto galerijske ograje predstena iz mavca, katero naj bi tožnik brez poviška proračuna pobarval, nadalje, da naj pošlje toženec takoj po 29. juniju 1906 vse potrebščine za slikanje v C. Končno izhaja iz izpovedbe, da se je v septembru 1906 resnično jelo slikati veliko dvorano, da pa se je moralo z delom nehati, ker so bile stene še prevlažne. Sicer je pa tudi F. W. sam moral priznati, da je tožniku rekel, da dobi na vsak način to delo in da naj se na to pripravi. Če pa je F. W. tožniku to naročil, onda veže naročilo tudi društvo, kajti načelnik zastopa društvo na zunaj, tožniku pa se ne more naprtiti, da bi se moral še preje prepričati, ali je imel načelnik odborovo dovoljenje za naročilo. Ako načelnik tega dovoljenja ni imel, onda je on nasproti društvu za to odgovoren, pogodba pa ostane veljavna.

Navzlic temu pa je bilo z ozirom na določbo š-a 919 o. d. z. odškodninsko tožbo začasno zavriniti, Po pričevanju E. G. in F. W. je namreč ugotovljeno, da se ni določil nikak gotov rok za izvršitev dela; po predloženi korešpondenci v zvezi z izpovedbo F. W. je nadalje ugotovljeno, da sta bili dvorani tudi še v pretekli zimi tako vlažni, da so se po kuritvi kazale lise, na obitkih pa glivice, in po priznanji tožnika je dokazano, da je svoječasno odklonil jamstvo za trpežnost slik radi vlažnosti dvoran. V takih okolinostih pa se toženemu društvu ne more očitati, da doslej še ni dalo slikati dvoran; kajti, ako naj izda društvo za slikanje 4380 K, ima tudi pravico

čakati, da postanejo stene suhe, da se more slikanje svrhi primerno izgotoviti. Da pa je društvo dalo obe dvorani prebarvati, da sta bili vsaj deloma rabni, to ne daje tožniku nikake pravice odstopiti od pogodbe; kajti izvršitev slikarskih del se s tem še nikakor ni onemogočila. Saj tožnik sam pravi, da se delo še lahko izvrši; le na onih mestih, kamor pridejo podobe, moralo bi se stene oprati.

Ker pa so po izjavi priče F. W. stene sedaj čisto suhe, smel je tožnik po zmislu §-a 919 o. d. z. zahtevati le izpolnitev pogodbe, in še le, ako bi društvo to odklonilo — kar se pa doslej ni zgodilo — mogel bi tožnik zahtevati odškodnino, ker seveda svojega dela ne more vsiliti. Odškodninska tožba je torej ta čas še prezgodnja. —

Tožnik je zoper to razsodbo vložil priziv radi nepravilne pravne presoje dejanskega stanu, in ker se § 919 o. d. z. ni pravilno tolmačil, in ker se je smatralo, da je izvršitev dela še možna, nadalje radi pomanjkljivosti postopanja, osobito ker se ni dopustil dokaz po zvedencih, da se prevzeto slikanje ta čas ne da izvršiti.

Višje deželno, prizivno sodišče v G. je priziv z razsodbo od 28. avgusta 1908 zavrnilo.

Razlogi.

Odločilno je edino le vprašanje, ali je pravdno sodišče določbo §-a 919 o. d. z. pravilno uporabilo, in pa, je li po pravici smatralo izpolnitev pogodbe za možno.

Res je sicer, da je z ozirom na naravo in na izrecno določbo zakona (§ 1154 o. d. z.) uporabnost cit. §-a 919 o. d. z. glede pogodb za delo utesniti. Naročeno delo se naročniku zoper njegovo voljo ne more vsiliti; sodelovanje naročnika, ki je pri delu morebiti potrebno, pa se ne da izsiliti. Ako izjavi naročnik, da dela ne sprejme, ali pa, da sodelovanje odklanja, onda je podjetnik brez dvoma upravičen, da zahteva takoj primerno odškodnino. Ako pa niti eno, niti drugo ne pride v poštev, onda velja tudi pri pogodbah za delo splošno pravilo, da kadar en pogodnik ne izpolni, drugi nima pravice zahtevati razveljave

pogodbe, marveč le natančno izpolnitev, pa povračilo radi zamude izpolnitve.

Tožnik pa niti ni trdil, da je toženo društvo na vsak način odklonilo izvršitev slikarskih del. Po njegovi lastni navedbi ni bil določen nikak rok za pričetek dela, marveč dogovorjeno je bilo, da se počne z delom, ko postanejo stene suhe. Navzlic temu pa je takoj, ko je zvedel o priliki osebnega prihoda v C., da je dalo društvo dvorane od drugega slikarja enostavo poslikati, stavil odškodninske zahtevke, to pa po krivici! Ako je toženo društvo dalo dvorane z oljnato barvo prebarvati in le v dveh barvah slikati, onda pač tožnika nič ne opravičuje meniti, da je toženo društvo odklonilo slikarsko okrasbo od njegove strani. Takrat, ko se je to zgodilo, so bile stene, kakor je potrdil F. W., še vlažne, torej je povsem verjetno, da se je hotelo napraviti dvorane vsaj začasno rabne. Ako je tudi toženo društvo na razna vprašanja tožnika, kdaj naj se prične z delom, molčalo, in ako ga tudi ni obvestilo o provizornem prebarvanju, onda tožnik še ni smel smatrati, da se njegovo delo odklanja. Pač je imel vzroka dovolj, zahtevati določne izjave od društva, ni pa smel takoj tožiti na odškodnino radi neizpolnitve pogodbe.

Pri tem pa je še vpoštevati, da je toženo društvo, ki je že v odgovoru na tožbo izjavilo, da ni opustilo namere izročiti delo tožniku, sploh zanikalo obstanek pogodbe. To pač ne gre, da bi se drugemu pogodniku, ki ima morda vzroka dovolj o tem dvomiti, ali je po pogodbi vezan, z vložitvijo odškodninske tožbe vzela možnost, da se podvrže izreku sodišča in da izpolni od sodnika ustanovljeno, še izpolnjivo pogodbo.

Pa tudi v tem trdi prvo sodišče prav, da se da sklenjena pogodba še izpolniti. Na to se pač tožnik ne more sklicevati, da so cene materialij in mezd poskočile; kajti gotov čas za izpolnitev ni bil določen, torej je moral s tem računati, da utegne postati izvršitev dela še le pozneje možna. Baš tako malo velja ugovor, da ni moči dela po dogovorjenih pogojih izvršiti, ker bi se vsled prebarvanja sten morale napraviti izdatke, da se stene za slikanje pripravijo. Prvič ni stvar tožnika, da stene v prvotni stan spravi, ker se k temu ni zavezal, drugič pa bi morale to-

ženo društvo to delo, ako bi ga tožnik opravil, brez dvoma posebej nagraditi. Kar pa se tiče današnje možnosti, da se slika tako, kakor je bilo pogojeno, velja vsakdanja skušnja, da se dajo suhe stene vsakokrat na novo slikati, pa naj so bile pred meseci ali pa predaleti kakorkoli poslikane.

Po vsem tem torej ne more biti govora, da bi bilo prvo sodišče dokaze napačno ocenilo ali zakon nepravilno uporabilo ali odločilne okolnosti spregledalo; torej se tudi tožnikovemu prizivu ni moglo ugoditi.

Na tožnikovo revizijo je vrhovno sodišče s sklepom od 24. novembra 1908 o. st. R v 327/8 izreklo:

Reviziji se ugodi, rzsodba prizivne inštanca razveljavi ter stvar vrne prizivnemu sodišču v vnovično razpravo in odločbo.

Razlogi.

Na § 503 št. 2 in 4 c. pr. r. oprta revizija je opravičena. Ugotovljeno je, da je dne 29. junija 1906 tedanji načelnik tožnega društva F. W. naročil izgotoviti slikarska dela v veliki in mali dvorani društvene hiše po predloženih načrtih in proračunu, po katerem je bilo tožniku ta dela za 4380 K izvršiti, da se je torej sklenila za toženo društvo obvezna pogodba. Te ugotovitve se niso izpodbijale.

Tožnik opira odškodninski zahtevek na to, da mu je toženo društvo izpolnitev pogodbe po dogovorjenih pogojih onemogočilo. Res se sicer gotovega roka ni določilo; toda jasno je, da se pri pogajanju ni mislilo na kak nedoločen bodoči čas, morebiti po več letih, marveč na čas, ki je navaden pri izvršitvi stavbe, čemur odgovarja tudi določba §-a 904 o. d. z., da se, kadar za izpolnitev ni določen gotov čas, sme terjati brez nepotrebnega odloga.

Sicer določa § 919 o. d. z., da se sme zahtevati, ako en pogodbenik ne izpolni pogodbe ali sploh ne ali ne o pravem času, razen v zakonih navedenih slučajih, — le natančna izpolnitev pa povračilo. Toda ne more se zahtevati absolutna nemožnost, izdelati delo po načrtih, da sme tožnik terjati odškodnino radi onemogočene izpolnitve, marveč zadosti je, ako ga je toženčevo zadržanje oviralo v izpolnitvi pogodbe po dogovorjenih pogojih.

To izhaja iz narave pogodbe za delo in iz določb §-ov 1154, 1155 o. d. z., ki dajejo v gotovih slučajih na prosto, zahtevati odškodnino. Gre tedaj za to, da dokaže tožnik, kar on trdi, toženec pa zanika, da je ustvaril toženec položaj, ki sicer ni povzročil absolutne nemožnosti izpolnitve pogodbe, pač pa nemožnost izpolnitve po dogovorjenih pogojih. Tožnik se sklicuje na to, da toženo društvo od septembra 1906 naprej, ko se je izkazalo, da so stene za slikanje še prevlažne, do njegovega osebnega prihoda v C. v juliju 1907, ni dalo nikakega odgovora na vprašanje, kdaj se more z delom pričeti, da pa je med tem časom dalo pobarvati od nekega drugega slikarja obe dvorani sicer le enostavno, vendar tako, da se mora slikarija v resnici za definitivno smatrati. Ako se ta dokaz posreči, onda je smatrati, da je v zadržanju toženega društva podana krivda, ki opravičuje tožnika, zahtevati v zmislu §-a 1155 o. d. z. odškodnino.

Ker pa ti dokazi niso provedeni in ker poleg tega tudi nedostaje podlage za ustanovitev višine odškodnine, ostalo je prizivno postopanje pomanjkljivo; torej je bilo po zmislu §-a 510 c. pr. r. razsodbo razveljaviti in stvar prizivnemu sodišču vrniti.

Dr. M. D.

c) K pojmu „hiše“ ter „posestva na kmetih in zemljišča“ po §-u 151 izvrš. reda.

V izvršilni zadevi K. zoper tovarno za izdelovanja barv T. zaradi 79.609 K 09 h s pr. ugotovila se je cenilna vrednost poslopij z zneskom 130.308 K, strojev z zneskom 16.210 K, zemljišč, ležečih pri tovarni in služočih tovarni, z zneskom 8622 K, vodne sile z zneskom 413.005 K, skupaj 568.145 K.

Zahtevajoči upnik K. je predlagal, da se določi najmanjši ponudek s polovico cenilne vrednosti poslopij s stroji in vodno silo ter s tretjino cenilne vrednosti zemljišč, torej z zneskom 285.509 K 50 h.

C. kr. okrajno sodišče v Ljubljani je s sklepom z dne 20. avgusta 1908 opr. šte. E 451/8-33 določilo najmanjši ponudek z dvema tretjinama vse cenilne vrednosti, t. j. z zneskom 378.763 K, ker je na deželi ležečo tovarno prištevati posestvom na kmetih (§ 151 izvrš. r.).

Na rekurz zahtevajočega upnika določilo je c. kr. deželno sodišče v Ljubljani s sklepom z dne 23. septembra 1908 opr. št. R III 212/8-1 najmanjši ponudek po predlogu zahtevajočega upnika z zneskom 285.509 K 50 h iz razlogov:

Ker § 151 odst. 1 izvrš. r. ne pove znakov za pojme »hiše« in »posestva na kmetih ter zemljišča«, odločuje »ratio legis« in posebnost slučaja. Po motivih k §-u 151 izvrš. r. bila je intencija zakonodavstva, da »hiše« ne značijo le poslopij, služočih stanovanjem, marveč tudi poslopja, opravljena za obrtne namene, a k posestvom na kmetih da spadajo le poslopja, ki služijo izključno ali vsaj vzlasti kmetovanju. Slično določbi §-a 230 obč. drž. zak. ustanavlja § 151 izvrš. r. najmanjši ponudek pri hišah s polovico cenilne vrednosti zato, ker je pri zanemarjanju hiše, pri nizkem ali pomanjkljivem zavarovanju zoper požar ali vsled drugih dogodkov varnost naložene glavnice manjša, kot pri kmetijah. Osobito pri poslopijih, ki služijo kakor tukaj obrtnim namenom, je nevarnost znižanja vrednosti velika, ker je pred prisilno prodajo takih poslopij redno že propadlo podjetje, a za druge namene taka poslopja niso pripravna brez druzega prezidavanja; pa tudi nadaljevanje obrtnega podjetja po zdražitelju zahteva večjih denarnih sredstev in je združeno z rizikom, kar vse vpliva na kupaželjnost in ovira živahneje tekmovanje pri dražbi. V le-tem slučaju gre za obrtno podjetje in znaša cenilna vrednost tovarne s stroji in z vodno silo 559.523 K, vrednost zemljišča pa le 8622 K. Ta vrednost je tedaj prilično šestdeseti del one, in ker zemljišča služijo zlasti tovarni, ne morejo dati tovarni znaka posestva na kmetih ali kmetije v zmislu §-a 151 izvrš. reda. Tovarno s pritiklino prištevati je toraj hišam, in ker se glede zemljišč ni zahtevala prememba, bilo je najmanjši ponudek določiti v zmislu rekurznega predloga.

Vrhovno sodišče je potrdilo s sklepom z dne 20. oktobra 1908 opr. št. R VI 323/8-1 sklep rekurznega sodišča iz navedenih razlogov.

Pripomnja priobčevalca:

Ta odločba nasprotuje odločbi c. kr. vrhovnega sodišča z dne 9. julija 1901 št. 9772 (G. U. 1498), ko je bil predmet izvršbi tovarna, laboratorij, vila z opravo v cenilni vrednosti 112.707 K ter zemljišče v cenilni vrednosti 7372 K, — in odločbi z dne

18. oktobra 1904 št. 15.283 (G. U. 2804), ko je šlo za posestvo, obstoječe iz dveh primerno opravljenih, obrtnim namenom služočih poslopij, enega poslopja za stanovanje ter nekaj zemljišča, katerega cenilna vrednost je bil prav majhen del skupne cenilne vrednosti. V obeh slučajih je c. kr. vrhovno sodišče izreklo, da je tako posestvo prištevati k posestvom na kmetih, ker je razumeti pod hišami le ona poslopja, ki se nahajajo v mestih, trgih ali drugih večjih krajih in ne služijo poljedelskim namenom.

Strinja pa se najnovejša odločba in soglaša v razlogih popolnoma z odločbo z dne 25. junija 1902 št. 8582 (G. U. 1961), ko sta bila predmet izvršbi mlin in tovarna s stroji in vodno silo v cenilni vrednosti 128.974 K ter z zemljiščem, ocenjenim na 19.957 K.

Pravosodje je torej v tem vprašanju nestalno, vendar je odločba, ki prišteva industrijske naprave s pritiklinami k hišam, bolj utemeljena in umestnejša ter jo podpira tudi določba §-a 151 zad. stavek izvrš. reda, katera ima namen dati lastniku kmetije priliko, da si uredi svoje razmere, ker prepoveduje vložitev novega dražbenega predloga pred potekom pol leta po ustavitvi dražbenega postopanja, vsled česar se nova prodaja ne more vršiti pred devetimi meseci. Ta določba pa za industrijsko podjetje nima vrednosti, ker je industrijsko podjetje, ako pride do izvršbe, redno propadlo in z daljnim zanemarjenjem le raste nevarnost večje izgube upnikom.

Dr. O. P.

d) S podelitvijo domika jenja prisilna dražba na nepremičnine; zato niso izvršilni stroški tisti, ki narastejo zahtevajočemu upniku po tem času.

Pri razpravi o razdelbi najvišjega ponudka za zemljišče, ki se je dražbenim potom prodalo, je prijavila zahtevajoča upnica M. St. stroške napovedi, svoječasne izročitve nakazanega zneska, v to potrebne pobotnice in druge po domiku ji narasle stroške.

S sklepom z dne 12. septembra 1908 št. E 40/8-21 je c. kr. o kr. sodišče v Idriji zavrnilo zahtevek, da se omenjeni stroški prisodijo, in to iz razloga, ker jenja prisilna dražba s pravno-krepno podelitvijo domika in bi bilo moči vprašljive stroške le takrat prisoditi, ako bi bila zanje vknjižena varščina, katere pa ni.

V rekurzu, vložnem proti temu sklepu, je zahtevajoča upnica navajala nastopno:

Dražbeno postopanje sestoji iz dveh delov: iz posamezne in skupne izvršbe. Prva se začne z uvodom izvršilnega postopanja in jenja, ko domik postane pravnokrepen. V tej posamezni izvršbi hoče zahtevajoči upnik doseči plačilo, ne da bi se dotikal pravic knjižnih upnikov, ki niso pristopili dražbenemu postopanju. Zato more tudi izvršbo ustaviti. Po pravnokrepnosti domika začne se skupna izvršba, ki jenja z izvršitvijo razdelbnega sklepa. To izvršbo je smatrati za skupno izvršbo vseh onih knjižnih upnikov, ki so zavarovani na domaknenem zemljišču. V tej skupni izvršbi se morajo varovati in ščititi pravice vseh knjižnih upnikov. Izključeno je, da bi se oziralo samo na zahtevajočega upnika: Po predpisu §-a 154 izvršilnega reda more vsak knjižni upnik, kadar se ni pravilno poravnal ali vložil največi ponudek, premeniti skupno izvršbo v posamezno izvršbo. Iz tega izhaja, da je smatrati vsa ona dejanja, ki se jih poslužijo knjižni upniki po pravnokrepnosti domika v svrhu uresničenja njih zahtev, za izvršilna dejanja. Vsak izmed teh upnikov nastopi napram zavezancu kakor stranka in je njegove stroške všteti med one, ki jih imata v mislih §-a 74 in 216 izvrš. reda. Tem bolj pristojajo zahtevajočemu upniku, čigar zahteva je vendar šele tedaj poravnana, ko dobi plačilo iz največjega ponudka, vsi stroški, ki so potrebni za uresničenje njegove zahteve. Teh načel se drži teorija in praksa.¹⁾

C. kr. dež. rekurzno sodišče v Ljubljani je s sklepom z dne 14. oktobra 1908 R III 222/8 ugodilo rekurzu in premenivši izpodbijani sklep prisodilo zahtevajoči upnici zahtevane stroške, kakor tudi stroške rekurza iz razlogov:

S podelitvijo domika jenja sicer dražbeno postopanje kakor tako, ne pa dražbeno postopanje kakor izvršba. Vsako izvršbo je po njenem bistvu smatrati šele tedaj za končano, ko je dosegla svoj namen, da je zahtevajoči upnik dobil plačilo, torej ko se je največi ponudek nakazal in izročil upravičencem. Prisilna

¹⁾ Ta izvajanja se ujemajo z nazorom: K. Martinaka »Sind die im Zwangsversteigerungsverfahren nach Rechtskraft des Zuschlages den Pfandgläubigern erwachsenden Kosten Exekutionskosten im Sinne des § 74 E. O. ?« Jur. Bl., 1904, 21; ter Arnolda Lehmana »Die Zwangsversteigerung« str. 364.

dražba, ki se konča s pravnokrepnostjo domika, je potemtakem le sredstvo v doseglo namena in nič drugega, kakor začetek likvidacije zavezančevega nepremičnega imetja, katera je potrebna, da pride zahtevajoči, upnik do plačila. Prisilna dražba ni sama na sebi niti smoter, niti konec izvršbe. Zato je bilo zahtevajoči upnici priznati vse stroške, ki ji nastanejo do odkaza in izročitve največega ponudka. K tem stroškom pa spadajo stroški napovedi in izročitve, kakor tudi stroški uspešnega rekurza.

V revizijskem rekurzu se je izpodbijal zlasti nazor, da bi pristojali zahtevajoči upnici rekurzni stroški, katere je prisodilo rekurzno sodišče. Razdelbeno postopanje je opraviti uradoma in zato ni moči uporabiti določil §-a 74 ozir. 78 izvrš. reda.

C. kr. vrhovno sodišče je z odločbo z dne 18. novembra 1908 R VI 348/8-1 ugodilo revizijskemu rekurzu, premenilo izpodbijani sklep in obnovilo sklep prvega sodnika.

Razlogi.

S podelitvijo domika se ne konča samo prisilna dražba, kakor misli rekurzno sodišče, ampak dražbeno postopanje sploh.

Vsled domika preide lastnina po dražbi prodanega zemljišča od zavezanca na zdražitelja (§ 237 izvrš. reda); prodano zemljišče neha torej biti izvršilni predmet. Postopanja o razdelitvi največega ponudka, ki ga je, če treba, uvesti uradoma (§ 209 izvrš. reda) ter zadeva razdelitev izkúpila kakor skupne imovinske mase (§ 215 izvrš. reda), torej ni moči smatrati za izvršilno postopanje, ki se je opravilo proti prejšnjemu zavezancu, vsled česar tudi stroški tega postopanja ne spadajo med izvršilne. Zahtevajoča upnica mora torej sama trpeti stroške, ki so ji nastali v tem postopanju.

Pripomnja priobčevalca. Enako se glase odločbe: 26. januarja 1899 št. 944 uk. št. 52, 11. aprila 1899 št. 5426 Gl. U. 576, 29. avg. 1899 št. 13.080 »Sl. Pr.« št. 10, 18. aprila 1900 št. 5278 Gl. U. 971 in 18. novembra 1902 št. 15.448 Gl. U. 2100. V nasprotnem zmislu: 24. oktobra 1899 št. 14.260 Gl. U. 724 in 28. marca 1905 št. 4927 Gl. U. 3005.

H. Šturm.

Kazensko pravo.

Učin hudodelstva goljufije po §§-ih 197, 199 *e*) kaz. zakona je podan tudi tedaj, kadar se odstrani mejne znake vpričo mejaša, samo da se to ni zgodilo kakor nadaljevanje sporazumne ureditve meje zgolj v demonstrativen namen.

Terezija M. je bila obsojena z rabsodbo deželnega kazenskega sodišča v G od 1. avgusta 1907 radi hudodelstva goljufije po §§-ih 197, 199 *e*) kaz. zak., ker je odstranila mejne količke, ki so bili zabiti za določitev meje med njeno parcelo in med parcelo zakoncev Ferdinanda in Marije F. Obsodba se je opirala na dejstvo, da je komisija, sestojeca iz župana in občinskega odbornika, dne 18. aprila 1907 na spornem prostoru poslovala ter mejo ustanovila v sporazumu obeh mejašev na ta način, da se je zabilo kakih 15 količkov v tla, a Terezija M. je drugi dan vpričo Ferdinanda F. dva količka odstranila, dočim ji je nadaljno odstranjevanje količkov Ferdinand F. zabranil.

Zoper to rabsodbo je obtoženka vložila ničnostno pritožbo iz razloga §-a 281 št. 9 t. *a*) kaz. pr. r., katero je pa vrhovno sodišče z rabsodbo od 20. januarja 1908 št. 11.738 zavrnilo iz naslednjih razlogov:

Ničnostna pritožba izpodbija rabsodbo, sklicevaje se na ničnostni razlog §-a 281 št. 9 t. *a*) kaz. pr. r., češ, da nedostaje za hudodelstvo goljufije v objektivnem oziru znaka prevare, v subjektivnem pa znaka nakane, pripraviti v škodo. V nobenem oziru pa pritožba ni upravičena.

Po ugotovitvi rabsodbe je obtoženka dne 19. aprila 1907 dva od občinske komisije za znak sporazumne poprave meje postavljena količka odstranila, in to v namen, »da novoustanovljeno mejo odpravi in prejšnjo, njej ugodnejšo mejno črto uveljavi«.

Ne da bi trebalo spuščati se v izvajanja pritožbe glede razmerja med §-om 199 *e*) in §-om 197 k. z., kaže presoja dokazanega dejanja raz zakonito stališče, da vsebuje vse od pritožbe pogrešane znake. Zvijaka v ravnanju obtoženke je, ker je odstranila komisijonalno za mejo postavljene količke; tega nič ne premeni dejstvo, da se je to zgodilo pred očmi mejaša, kajti zakon ne zahteva skrivnega ravnanja. Prav to dejanje obtoženke pa

involvira po zmislu in po besedilu zakona tudi prevaro mejaša, ker se znači kakor odstranitev markacije. Tudi v tem oziru nima pomena navzočnost mejaša, osobito ker je bil le po naključju priča dogodka in ker se dejanje ni izvršilo kakor nadaljevanje popravljanja meje, in tako obtoženka ne sme uveljavljati, da je bilo njeno dejanje zgol demonstrativnega značaja, ker sicer tudi naravnost nasprotuje ugotovitvi rzsodbe.

Ako v tem oziru pritožba zanika namero obtoženke, da bi bila hotela napraviti mejo nedoločno, onda se preko po zakonu ji odkazanih tal postavlja v nasprotstvo z dejanskimi navedbami rzsodbe.

Prav tako malo pa sme prezirati že zgoraj navedeno ugotovitev, da je bilo dejanje izvršeno v namenu, uveljaviti prejšnjo, za obtoženko ugodnejšo mejno črto. Ne glede na to, da je odstranitev mejnih znakov takšno ravnanje, ki spravi soseda ob važen dokaz meje in ga s tem oškoduje, izhaja že iz tega, če se hoče mejo v lastni prid popraviti, ob sebi dejstvo, da se s tem oškoduje soseda. Neizpodbojna ugotovitev, da je obtoženka nameravala prejšnjo mejo vnovič uveljaviti, vsebuje torej pojmovno tudi nakano oškodovati po zmislu §-a 197 k. z. Ta uvaževanja kažejo jasno, da je ničnostna pritožba neutemeljena.

Dr. M. D.



Izpred državnega sodišča.

O zahtevkih tretjih oseb proti občinam zaradi povračila oskrbnih stroškov tja pristojnih ubožcev je razsojati rednim sodiščem in sicer tudi tedaj, če je rzsodba o teh zahtevkih odvisna od javnopravnega vprašanja, ali bi morala občina po zakonu priskrbeti izdano oskrbo, oziroma podporo.

C. kr. državno sodišče je na predlog delavca Fr. S. v O. K. o negativnem kompetenčnem sporu med sodnimi in upravnimi oblastvi z odločbo z dne 1. julija 1908, št. 247, takole rzsodilo:

O zahtevku Fr. S. proti občini S. za povračilo oskrbnih stroškov za ubožno (zamrlo) M. P. so redna sodišča pristojna.

Dejanski stan.

Glasom pravnega akta okrožnega sodišča v G., št. Cg I 25. junija, tožil je Fr. S. občino S., da mu naj povrne oskrbne stroške, ki jih je bil izdal za 77letno dela nezmožno in v imenovano občino pristojno ubožico M. P. Tožnik je zahteval prvotno za povračilo oskrbnih stroškov od 5. majnika 1897 do 20. januarja 1906 znesek 1551 K 16 h, in se je pri tem skliceval na odločbo okrajnega glavarstva T., ki je bilo občini T. naložilo plačati 52 h na dan.

Okrožno sodišče v G. se je s sklepom z dne 13. marca 1906, o. št. Cg I. 25. junija proglasilo za nepristojno, češ, da o prvotnem vprašanju, je li bila M. P. res uboga in ali jo je bilo od občine preskrbeti, so poklicana razsojat politična oblastva, da torej cela zadeva spada v področje političnih oblastev. Tožnik se je torej z enakim zahtevkom obrnil na okrajno glavarstvo T. Toda tudi to je izjavilo, da je nepristojno, ker gre tu za zahtevek povračila po §-u 1042 o. d. z., ki ga je razpravljati sodiščem.

Ker pa more gotovo ali sodišče, ali pa okrajno sodišče v tej zadevi pristojno biti, predlagal je Fr. S. po svojem od nižje avstrijske odvetniške zbornice postavljenem zastopniku, naj se rzsodi, je li njegovo zahtevo proti občini S. rešiti sodnim ali upravnim potom.

Razlogi.

Tožbeni zahtevek se oslanja na § 1042 o. d. z., torej na predpis zasebnega prava. Njegov pravni naslov je, da je tožnik imel za oskrbo M. P. stroške, toda brez kakega javnopravnega odnošaja do občine S., torej napram njej kakor zasebni osebi.

Odločevati o zasebnopravnih zahtevkih je po splošnih pravnih načelih rednim sodiščem Naj si bo rzsodba o tožnikovem zahtevku zavisna od javnopravnega vprašanja, je li bila občina po zakonu primorana izdati od njega storjene stroške, vendar pa to vprašanje ne more nikakor premeniti zasebnopravnega značaja povračilnega zahtevka.

Ker pa ni nobenega posebnega predpisa, ki bi zahtevke tretjih oseb proti občinam za povračilo oskrbnih stroškov izključil iz pristojnosti rednih sodišč, je bilo treba spoznati, da so o le tem zahtevku soditi pristojna redna sodišča. A.

Književna poročila.

V »Mjesečniku« pravničkoga društva v Zagrebu za mesec avgust je priobčil naš sotrudnik dr. Fr. Mohorič slovenski pisano razpravo: »O časovni meji izvršbe«. — Nadalje je »Gerichtshalle« v št. 30. in 31. objavila njegovo razpravo: »Zum Begriffe der Bëndigung und Einstellung der Execution«.

Über den Ursprung der Zadruga. Eine soziologische Untersuchung von Dr. Alexa Staničić. Berlin. Scheitlin, Spring & Comp. 1907.

Pisatelj navaja najpreje po Bogišiču razlike med rodbinami v navadnem zmislu in med zadrugami: V navadni rodbini je oče neomejen gospodar čez hišno imetje za živa in za čas po smrti; v zadrugi gospodari načelnik sporazumno s polnoletnimi zadružniki. V rodbini je oče glava rodbine, ki ga nihče ne more odstaviti; zadružniki smejo načelnika, kakor hitro se jim zdi to potrebno, odstaviti. Rodbinski oče sme premoženje porazdeliti med otroke, vendar le-ti nimajo pravice zahtevati razdelitve; v zadrugi sme vsak polnoletni član zahtevati, da se izloči njemu pripadajoči del premoženja. V rodbini se po očetovi smrti neha ožja rodbinska vez; po smrti zadružnega načelnika se ne izpremeni ničesar drugega, nego da na mesto umrlega stopi njega naslednik. Vprašanje, odkodi izvirajo zadruga in enake ustanove drugih narodov, ki so se poizgubile, proučavalo je že veliko učenjakov. Zastopani sta doslej osobito dve poglavitni struji. Prva trdi: Lastnina je pri vseh indogermanskih narodih sprva pripadala občestvu rojakov. Ko so ljudstva opustila nomadstvo in se obrnila k poljedelstvu, ostal je delež dežele last roda, ki jo je skupno obdeloval. Šele ko se je način obdelovanja izpremenil, ko se je moralo za obdelovanje napravljati gotove izdatke, razdelila se je obdelana zemlja po številu rodbin skupnega sela po enakih delih; toda rodbina je imela najpreje le pravico vživanja, soseska pa višjo lastninsko pravico. Ker je imel vsak član enako pravico do vžitka soseskine zemlje, izcimilo se je iz tega, da se je zemlja od časa do časa vnovič razdelila (reebeningverfahren). Iz lastnine soseske je nastala lastnina hišne vkupnosti (*γένος*, gens, član, sipschaft, — zadruga), in napol sled iz te — zasebna last. Povsodi drugod se je razvila zasebna last, le Jugoslovani so se temu upirali; v to je mnogo pripomoglo dejstvo, da se vsled turškega jarma niti fevdstvo, niti rimsko pravo ni moglo vdomačiti. Premagani, osamljeni, na-se navezani, stremili so le za tem, da obvarujejo svoje stare šege, pa vsaj krajevno samoupravo. — Ta kolektivistična teorija (glavni zastopnik Laveley) je dobila mnogo nasprotnikov. Najpopreje sta Čičerin in Jevfimenkova dokazala, da je naslednik ruske zadruge t. zv. pečišča — »mir«, inštitucija, ki ne sega dalj nazaj nego do XVI. stoletja, da torej ni praslovanski, marveč še le poznejši tvor, nastal pod vplivom državne davčne politike. Potem je nastopil Hildebrand, trdeč, da primitivni človek sploh ne pozna demokratične enakosti in pro-

stosti. Individij je bil neomejeno suveren, veljalo je načelo: tist je najmočnejši, ki je najjačji. Za časa Caesarja in Tacita je imela zemlja baš toliko vrednosti, kakor zrak, t. j. nič. Šele ko je ljudstvo narastlo, ko je jelo nedostajati neobdelane zemlje, nastal je pojem zemljiške lastnine. Pa zemlje so se polastili le bogati, plemeniti mogočnejši, ker so imeli le oni sredstva v to. Pod vplivom te — individualistične — teorije jel je najprej Novakovič, za njim pa Peisker (kustos v Gradcu) trditi, da v pradobi ni bilo niti sledu o kaki zadrugi, da je le-ta nastala še le v novjšem času, in sicer prav kakor »mir« iz fiskaličnih razlogov. V srednjem veku je bila podlaga ljudskega sostava — »dvojnata rodbina«. Poedina rodbina ni imela obstanka, velikih rodbin bizantinska država ni trpela, ker bi to nasprotovalo fiskalnim interesom. Srednja pot je bila: združiti, čeprav siloma, po dve rodbini pod enim krovom, da jamčita skupno za davek »dimnino« (*χαπινοίον*). Iz takih dvojnatih rodbin se je razvila sčasoma zadruga, ko se je ojačil vpliv hišnega gospodarja.

Staničić se glede izvora zadrug s sociologičnega stališča ne strinja z nobeno teh teorij, da-si priznava velik pomen Laveleyu za razbistritev problema o razvoju človeške družbe. Zadruga je po njem skupina več posestnikov skupno obdelane zemlje, strnivših se vsled vezi sorodstva in vsled potrebe, ubraniti se zunanjih nevarnosti, v gospodarsko enoto. V pradobi so se nahajale poedine rodbine napram drugim rodbinam nekako v takem razmerju, kakor dandanes države nasproti državam. Iz več zadrug so nastale šele vasi. To dokazujejo celo jasno slovanska krajevna imena, izhajajoč očitvidno iz imen poedinih rodov. Pa tudi verski vplivi, izvirajoči iz pradobe, so sodelovali pri ohranitvi zadrug. Osobito češčenje spomina na pradede je mnogo pripomoglo, da je rodbinska vez ostala živa. »Slava«, kult rodbinskega svetnika-zavetnika je bila skupna zadeva cele rodbine. Kdor je podedoval rodno premoženje, le-ta je sprejel s premoženjem tudi le-tega »slavo« v češčenje; žrecov tedaj še niso poznali. Vse to kaže, da so imeli Jugoslovani svoje zadruge, še predno so se naselili na Balkanu. Pisatelj pobija obširno Peiskerjevo teorijo kakor hipotezo brez vsakega zgodovinskega dokaza, in zaključuje, da kažejo mnoge okolščine jasno resnico njegove trditve, da je zadruga stara oblika rodbinskega življenja in lastnine, da veljaj za avtohtono ljudsko ustanovo, za pristen pognanek prastare narodove korenine.

To so glavne misli Staničićevega dela. Vsekakor mu je priznati veliko temeljitost in obširno poznanje literature, kakor priča kritični aparat pod črto. Baš v tem tiči večji del vrednosti tega dela; kajti kakor gotovo je pisatelj s srečno roko ločil s stališča sociologije možne teorije od nemožnih, tako gotovo je tudi, da je in ostane tudi njegova teorija le podmena, ki se bode dala javaljne kedaj — dokazati. *Dr. M. D.*



Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. decembra 1908.

— (Povodom šestdesetletnega vladarskega jubileja cesarjevega) je društvo »Pravnik« dne 2. t. m. po deputaciji (predsednik dr. Majaron in član dr. Fr. Papež) izrazilo pri dež. predsedstvu svoje najudanejše čestitke. — Isto je tudi storila odvetniška zbornica kranjska, ki je ob tej priliki naklonila jubilejski akciji »za otroka« 200 K.

— (Odlikovanja povodom vladarske šestdesetletnice.) Dobili so: dostojanstvo tajnega svetnika viš. dež. sodišča predsednik dr. Avg. vit. Pitreich v Gradcu; plemstvo dež. glavar Fr. Šuklje v Ljubljani; komturni križec Franc Jožefovega reda z zvezdo drž. poslanec, dež. odbornik in odvetnik dr. Iv. Šusteršič v Ljubljani; vitežki križec Leopoldovega reda drž. poslanec in dvorni svetnik pri upravnem sodišču dr. M. Ploj in viš. dež. sodišča podpredsednik A. Walter v Gradcu; komturni križec Franc Jožefovega reda dež. glavarja namestnik in odvetnik dr. Fr. Jurtela v Ptuj; oficirski križec Franc Jos. reda notar dr. Fr. Vok v Ljubljani; red železne krone tretje vrste drž. posl. in odvetnik dr. M. Laginja v Pulju; vitežki križec Franc Jožefovega reda: odvetnik dr. J. Seinec v Mariboru, dež. sod. svetnik J. Nosa n v Vipavi, državni pravdnik A. Jeglič v Gorici, sodni tajnik Fr. Milčinski v Ljubljani.

— (Premembe v politični upravi.) Okr. glavar z naslovom in značajem vladnega svetnika, I. Kremšek, je imenovan za vladnega svetnika extra statum pri deželni vladi v Ljubljani. Dosedanji okrajni glavar v Kranju Alf. Pirc, je dobil naslov in značaj vladnega svetnika. Okrajnim komisarjem je imenovan dosedanji deželnovladni koncipist Rajko Svetek v Logatcu. Iz Sežane je bil okrajni komisar Franc Wiček premeščen v Trst.

— (Osobna vest.) Odvetniško pisarno je otvoril v Ljubljani dr. Vladislav Pegan.

— (Umr) je dne 3. novembra t. l. v Gradcu dr. Ivan Dečko, bivši odvetnik v Celju, star 48 let. Legel je tako v grob mož, ki je bil svoje dni duša narodnega gibanja na Spodnjem Štajerskem, tudi v tem pogledu, da je vodil več borb za upravno osamosvojitve Slovencev instančnim potom, odnosno pri vrhovnih sodiščih ter dosegel mnogo uspehov. Bil je bistrega duha in zelo agilne narave. V 80-ih letih je vsestransko deloval kakor političen pisatelj jasnih mislij in čistih namenov. Tudi v »Slov. Pravniku« se je oglašal s svojimi zanimivi slučaji. L. 1890. je bil izvoljen dež. poslancem ter imel v štajerski zbornici častno pozicijo, dokler mu, pred par leti, ni otemnel duh. V najlepši dobi je torej moral tragično kloniti. Konečno ga je sedaj rešila fizična smrt. Zaslužnemu možu bo ohranjen časten spomin.

— (Iz graškega »Juristenvereina«.) Vrsto zimskih predavanj je otvoril dr. Olivier Nagy de Eöttevény, vseučiliški profesor v Koščicah. Mudeč se na znanstvenem potovanju izrazil je sam željo, da bi graškim pravniškim krogom predaval o garancijah ogrske ustave.

Društvo je njegovi želji ustreglo in je svoje člane na dan 19. oktobra t. l. povabilo k označenemu predavanju. Gosp. predavatelj pojmuje pod garancijami ustave one državne naprave, ki dadé narodu, odnosno njega nadomestniku, zakonodavni oblasti, pravico, obdržati državno eksekutivo, razpolagajočo s sredstvi državne moči, v gotovih mejah, da se omogoči izvršitev in uveljavljenje narodne volje. Opisal je izvor in razvoj vseh naprav državne ustave, ki služijo tem namenom, iz starodavnih do najnovejših dob, izmed le-teh osobito kronanje kralja, kraljevo prisego na ustavo, inanguralni diplom itd. Koncem je razmotrival gospod predavatelj tudi vprašanje nasledstva na prestolu in osobito odpoved prestolu. Tudi določbo, da se more izvršiti pravoveljavno taka odpoved, le če se inartikuluje sprejem odpovedi od strani zakonodavne oblasti, šteje gospod predavatelj med garancije ogrske ustave. — Dne 19. novembra t. l. je predaval privatni docent, odvetnik dr. Byloff o »zrakoplovnem pravu«. Aerostatika in aviatika tekmujeta uspešno; oba sistema opravičujeta nade, da se bo zrakoplovba obistinila. To je še pred leti dalo povod belgijskemu »institut au droit international« v Bruslju, da je poveril Fauchile-u sestavo načrta za zakon o zrakoplovstvu. Ta načrt je predavatelj obrazložil; odlikuje se po veliki natančnosti: celó vprašanje o državljanstvu otrok, na zrakoplovih porojenih je tu že rešeno!! — Uspehi grofa Zeppelina pa bratov Wright vspodbudili so kar dva nemška pisatelja — Grünwalda in Meilija, da sta napisala vsak svojo študijo, ki naj pripravlja pot zrakoplovnemu pravu. Predavatelj je seznanil poslušalce z vsebino njunih zahtev, nato pa izvajal svoje misli, kaj bo treba vkreniti, da se udomači zrakoplovba. Predvsem zasebno pravo; treba bo po analogiji avtomobilskega prava ustanoviti strogo jamstvo za — učinek. Glede mednarodnih odnošajev meni predavatelj, da se »teorija prostega zračnega oceana«, t. j. vsak zrakoplov plava po zraku prosto nalik ladjam na prostem oceanu, nikakor ne bo dala vzdrževati. Treba bo na vsak način mednarodnih pogodeb; vendar ne kaže govoriti o njih vsebini, predno se zrakoplovba ne razvije vsaj v toliki meri, kakor se je avtomobilstvo.

Dr. M. D.

— (Dr. Karel T. pl. Inama-Sternegg,) sekcijski šef in prejšnji predsednik c. kr. statistične centralne komisije je umrl dne 28. pr. m. slučajno v Inomostu, star 68 let. Bil je dalj časa vseučiliški profesor v Inomostu in v Pragi, l. 1881 pa je prevzel vodstvo statističnega urada na Dunaju. Kasneje je postal član gosposke zbornice, podpredsednik komisije za pravo in državnoznanstvene izpite, podpredsednik mednarodnega statističnega inštituta in prvi član akademije znanosti. Imel je tudi častni doktorat mnogih vseučilišč. Za statistične znanosti, katere je visoko povzdignil, je njegova rana smrt velika izguba.

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26. oz. 22.

Kazensko pravo.

Učin hudodelstva goljufije po §-ih 197, 199 *e*) kaz. zakona je podan tudi tedaj, kadar se odstrani mejne znake vpričo mejaša, samo da se to ni zgodilo kakor nadaljevanje sporazumne ureditve meje zgolj v demonstrativen namen 378

5. Izpred državnega sodišča.

O zahtevkih tretjih oseb proti občinam zaradi povračila oskrbnih stroškov tja pristojnih ubožcev je razsojati rednim sodiščem in sicer tudi tedaj, če je razsodba o teh zahtevkih odvisna od javnopravnega vprašanja, ali bi morala občina po zakonu priskrbeti izdano oskrbo, oziroma podpora 379

6. Književna poročila 381

7. Razne vesti 383

Kazalo

za ta dovršeni letnik bo priloženo št. 1. za leto 1909.

Dr. Ed. Volčič, v Novem mestu (Kranjsko)

je uredil ter dobivajo se pri njem in pri vseh knjigotržcih naslednje pravne knjige:

1. **Civilnopravni zakoni** (IV. zv. Pravnikove zbirke) z obširnimi slovenskim in hrvaškim stvarnim kazalom, obsegajoči XVII. in 909 str. 1906. V platno vez. knjiga K 8.—
2. **Odvetniška tarifa**, določila o rabi hrvaškega in slovenskega jezika pred sodišči; sodne pristojbine, s stvarnim kazalom (20 tabel). 1906. Broširano . . . „ 1:80
3. **Zakoni o javnih knjigah, zemljiških itd.** (V. zv. Pravnikove zbirke) z vsemi predpisi, ki so z njimi v zvezi, s stvarnim kazalom v hrvaškem in slovenskem jeziku, z vzorci knjižnih prošenj in vpisov. 1908. Knjiga v 2 delih, skup 618 str. Mehko vez. „ 5:60
popolno v platno vezana „ 6.—
4. **Vzgleđi predlogov, sklepov in vpisov** za zemljiško knjigo; dotična kolkovina in vpisnina. Ponatisk iz knjige, navedene pod točko 3. Broš. „ 1.—
5. **Kolkovina in vpisnina** pri zemljiški knjigi. Tabela na močnem papirju, obesek za na steno „—60

Dalje od „Poljudne pravne knjižnice“, ki jo izdaja društvo „Pravnik“:

- Zvezek I. **Zakon o dovoljevanju poti za silo**, s pojasnili in vzorcem prošnje. 1907. Mehko vez. K —40
- Zvezek II. in III. **Pristojbinske olajšave ob konverziji terjatev**. 1908. Knjiga potrebna posebno posojilnicam in denarnim zavodom sploh. Meh. v. . . —80
- Zvezek VI.—X. **Predpisi o razdelbi in uredbi ter o zložbi zemljišč**. 1908. Mehko vezano „ 2.—
- Pripravlja se: Zvezek XI. in XII. **Predpisi o poljski okvari**. 1908. Mehko vezano „—80

Ako ni dogovorjeno drugače, se pošiljajo knjige s pošto proti poštnemu povzetju, tako, da se k navedenim cenam priračunijo le resnični poštni izdatki; pri naročilih do 2 K je najceneje, ako se pošlje naprej kupnina in 10 vin. poštnine v gotovini ali poštnih znamkah.

Društvo „Pravnik“ je izdalo tudi še:

Kazenski zakon (I. zvezek zbirke), uredil dr. Jakob Kavčič. Cena vezani knjigi 6 K.

Kazenskopravni red (II. zv. zbirke). Uredil dr. Jak. Kavčič. Cena vez. knjigi 5 K 60 h.

Izvršilni red (III. zv. zbirke). Uredil dr. Kavčič. Cena vez. knjigi 7 K.

Te tri knjige se dobivajo pri L. Schwentnerju v Ljubljani.